

Magyar Pedagógiai Társaság
Mozgalompedagógiai Szakosztály

MOZGALOMPEDAGÓGIAI FÜZETEK 4.

Dr. Tóth József

LOBOGÓ LÁNG

Budapest, 2012.

A kiadvány finanszírozásában részt vett a szerző.
A kiadást támogatta a Múltunk Öröksége Alapítvány.
Szerkesztette: Révész György

Felelős kiadó: Trencsényi László
ISBN:

A szerkesztő előszava

A Mozgalompedagógiai füzetek rendhagyó kötetét tartja kezében az Olvasó. E válogatás anyaga közel fél évszázad szorgalmas és szerteágazó szakírói, publicisztikai tevékenységéből állt össze. A szerző, dr. Tóth József, a Magyar Pedagógiai Társaság Mozgalompedagógiai Szakosztályának tagja, „veterán” pedagógus, tanügyi vezető, úttörővezető, természetbarát-túravezető.

A kiadvány annyiban rendhagyó, hogy csak részben felel meg a sorozatcímnek. A szerző sokszínű tevékenységéből és a kötet életmű jellegéből magától értetődően következik, hogy az úttörőmozgalommal kapcsolatos cikkeken, dokumentumokon kívül a pedagógia más területeiről is tartalmaz írásokat, megszívlelendő példákat, de kerültek a válogatásba turisztikai tárgyú cikkek, sőt, versek is.

Öt évtized nagy idő, tengernyi víz folyt le a Dunán, amióta a hűvösvölgyi gyerekek először indultak táborba. Alapjaiban változott meg az életünk, más lett a gyermekek világa, az iskola is. Emiatt úgy tűnhet, a kötet sok írása idejét múlta. Hiszen például a szerző szenvedélyes szavai ellenére is végleg eldőlni látszik – sajnos, nem a gyermektársadalom javára – a Csillebércért folytatott küzdelem, még ha folynak is az utóvédharcok. Kerékpárokat sem javít már a szocialista brigád, hogy örömet szerezzen a szakkörösöknek...

Ami elmúlt, az történelem. De a történelem nem csak tudomány és tantárgy, biflázdó események és dátumok halmaza, hanem fontos tanulságok hordozója. Ezeknek az írásoknak a legfontosabb tanulsága pedig az, hogy olyan társadalmi környezetben, amely fontosnak tartja a gyermekek jóllétét, nevelését, tiszteli személyiségüket, a szocializáció is sikeresebb. Ehhez persze elhivatott és felkészült pedagógusokra, gyermekvezetőkre, gyermekeink lépteit féltő gonddal figyelő felnőtteknek van szükség. Csak remélni lehet, hogy a „végeken”, az iskolákban, ahol talán kevésbé hallatszik a politikai párok ádáz csatájának zaja, ma is vannak Erzsi nénik, Lajos bácsik, akik szeretettel simogatják meg a buksi fejeket, kirándulást szerveznek, fát ültetnek, pecsétet lehelnek és főgombócot adományoznak – egy szóval: nevelnek.

Révész György

Hegyen-völgyön

Az első táborunk

Szentendrétől ÉNY-ra „Sztara Voda”= „Öregvíz” néven található egy forrás-csoport, ahol 1958 nyarán első csapattáborunkat megrendeztük.

Ez a tábor az 1957/58-as tanévben végzett munka csúcspontját jelentette.

A dolog akkor kezdődött, amikor egy esős szentemberi napon kivillamosoztam a Hűvösvölgybe, hogy megkeressem azt az eldugott kis iskolát, ahová a kerületi tanács oktatási osztályáról küldtek. Nem valami nagy kedvvel indultam útnak... Az igazgatónő viszont viharos lelkesedéssel fogadott és közölte velem, hogy egyelőre ugyan csak a napköziben tud alkalmazni, de én leszek az úttörőcsapat vezetője.

Tudomásul vettem a döntést, és arra gondoltam, hogy azt a néhány hetet csak kibírom valahogy, amíg nem találok valamelyik középiskolában „egyetemi végzettségemhez méltó” tanári beosztást. Ha akkor valaki azt jósolta volna, hogy a néhány hétből 17 év lesz, valószínűleg kinevettem volna...

A napköziben végzett munkát elég amatőr módon csináltam, ami nem is csoda, hiszen az egyetemen erre semmilyen felkészítést nem kaptunk. Ugyanez volt a helyzet a csapatvezetéssel is mindaddig, amíg fel nem küldtek Csillebércre 2 hetes csapatvezetői tanfolyamra. Itt olyan lelkes, felkészült mozgalmi szakemberek foglalkoztak velünk, mint például Tamasi Endre, György László, Nagy Endre stb., akik saját tapasztalataik alapján tárták fel a mozgalomban rejlő nevelési lehetőségeket. Visszatérve az iskolába egészen más szemmel néztem a dolgokat... A mozgalomhoz való kötődést tovább erősítette bennem az akkori kerületi úttörőtíkárr, **Kettler Miklós**, akinek szerénysége, lelkes elkötelezettséget sugárzó egyénisége nagy hatást tett rám.

A csillebérci tanfolyam lényegében arra volt jó, hogy felkeltse a lelkesedést és érdeklődést az úttörőmozgalom iránt. Hiányos mozgalmi-módszertani ismereteimet úgy igyekeztem bővíteni, hogy részben a nálam tapasztaltabb csapatvezető kollégákat kérdezgettem, részben pedig bevettem magam a Széchenyi könyvtárba és végigolvastam szinte minden elérhető szakanyagot, ami "úttörő" vagy "cserkész" címszó alatt szerepelt... Ezek az olvasmányok egyértelműen a táborozás és turisztika irányába terelték az érdeklődésemet, és ennek megfelelően alakítottam a csapatmunkát is. Sajnos – vagy szerencsére –, teljesen egyedül dolgoztam ebben a miniiskolában, ahol a csapat létszáma is 15-20 fő körül mozgott, és év végére sem lépte túl a 150 főt. Olyan foglalkozásokat tartottunk, amihez nem kellett sem különösebb felszerelés, sem speciális szaktudás: úgy emlékszem, hogy szabadidőnk zömét az Ördögárokban meg a közeli erdőkben töltöttük. Hétvégén egész nap a vitorlázó repülőtér környékén játszottunk. Otthonról hozott nyersanyagból főztük a paprikás krumplit. Kondérunk sem volt, hanem egy rossz lábosban főztük, amelyet (jellemző a hozzá nem értésünkre!)

madzsgal kötöttünk fel – persze a láng belekapott, a lábos meg belepottyant a tűzbe... No, ebből is tanultunk: ezután dróttal kötöttük fel a lábost, később pedig – mire jó a szakirodalom! – már tűzhelyet ástunk csinos kis kéménnyel a domboldalban, és a tüzet is olyan szakszerűen tudtuk megrakni, hogy egy szál gyufától is lángra lobbant. (Ez a produkció különösen tetszett a gyerekeknek, hiszen kezdetben egy fél doboz gyufát is elhasználtunk, így aztán szinte ez volt a mestermunka, a jól megépített tűzrakás; akinek sikerült, büszkén mesélte otthon, és az iskolában is.)

A kirándulások során gyakran felvetődött, hogy nyáron elmegyünk majd táborozni. Ez akkor még szinte álomszerű volt, hiszen a gyerekek közül még soha, senki nem volt táborban. Ezzel kapcsolatban nekem is csak "hadi" tapasztalataim voltak a nyári katonai táborokból. Ott azonban mindent készen kaptunk: felszerelést, programot, napirendet – csak végre kellett hajtani a parancsokat. Ebben a leendő táborban pedig mindent nekünk kellett megterveznünk, előteremtenünk és megvalósítanunk.

Legizgalmasabb kérdés a *sátor* volt. Az iskola padlásán találtunk néhány katonai sátorlapot. Állandóan ezeken gyakoroltunk: 2 lapot összegomboltunk, belülről egy bottal feltámasztottuk, az oldalaknál lecövekeltük – és állt a sátor. Két-három gyerek kényelmesen elfeküdhettek benne, de ha eső elől húzódtunk be, öten-hatan is elfértünk... Ilyenkor csak arra kellett vigyázni, hogy lehetőleg ne érjünk a sátorlap belső részéhez, mert akkor átszivárgott rajta a víz.

A sátorszerzés központi feladattá vált! Végül Kettler Miklós segített: a kerületi tartalékból kaptunk újabb sátorlapokat. Ezután már „csak” a többi felszerelést, anyagot kellett összeszedni. A gyerekek óriási lelkesedése nem ismert lehetlent. Nyilván ez hatott a szülőkre is, aminek eredményeként az „úttörőszobának” nevezett kis kuckó egyre inkább kezdett hasonlítani egy ószeres-bolt raktárához. Miután volt sátrunk, a következő gond az *étkezés* biztosítása volt. Igaz ugyan, hogy paprikáskrumpli-főzésben már profik voltunk, de komolyabban végiggondolva a programot, egy kicsit elbizonytalanodtunk: két hétig egész nap csak paprikáskrumpli? Szerencsére néhány lelkes anyuka segítségünkre jött: összeállítottak egy étrend-keretet és hozzávetőleg azt is összeírtuk, hogy 30 fő részére 14 napra miből, mennyi kell...

Ezután kezdődött a *gyűjtés*: a földre terített zsírpapíron gyűjtöttük a szalonna- és kolbászdarabokat, amelyeket egy-egy gyerek – otthoni viszonyaiktól függően – behozott. (A mi gyerekeink általában szegény családokból kerültek ki, persze nemigen volt akkor „gazdag” család másutt sem...)

Hasonlóképpen gyűjtöttük egy nagy papírzacskóba például a babot, amelynél előbb gondot jelentett, hogy mindenki másfélét hozott, végül egybeöntöttük az egészet, amitől talán még ízletesebbek lettek a babgulyások... Két kis zsák burgonyánk is volt, és kaptunk hagymát, sót, paprikát stb. Szerettem volna szerezni egy „gulyásagyút”, de ez sajnos nem sikerült... Helyette két öntöttvas-platnit hoztak valahonnan a gyerekek. (Végig azon szurkoltam, hogy el ne törjenek!) A közös felszereléshez tartozott még 3-4 nagyobb fazék és lábas. Minden gyerek szintén

otthonról hozott magának bögrét, kis lábast, csajkát, kanalat, bicskát. Rendkívül „vegyes” volt ez a felszerelés, de a gyakorlatban jól lehetett használni.

Ugyancsak otthonról kerültek elő a takarók is: pokrócok, plédek, használt, huzat nélküli paplanok, kispárnák...

Ahogy közeledett a tanév vége, rendszeressé váltak a hétvégi „próbatáborok”, amikor teljes felszereléssel vonultunk ki vasárnap délelőtt a reptérre, és estig ott voltunk. Ennek persze olyan következménye is volt, hogy a táborra felhalmozott nyersanyagot folyamatosan pótolni kellett, hiszen ebből főztünk.

Végre jött az indulás napja: a közös felszerelést szülői segítséggel juttattuk el a táborhelyre (amelyet ugyancsak az úttörőelnökség javasolt). Ideális hely volt ez akkor: árnyas fák közt egy füves tisztás, amelyet egyfelől patak, másfelől erdő határolt. Két sorba állítottuk fel a sátrakat, egyik sor a fiúké, másik a lányoké volt. A sátorverés után következett a fekvőhelyek elkészítése: apró gallyakat, száraz kórokat raktunk le a földre, efölé vastagon szalmát, és ezt terítettük le pokróccal. Ezekben az években a táborozásnál legnagyobb gondot mindig a friss szalma beszerzése jelentette. Emlékszem, milyen döbönt csodálkozással néztem a 60-as évek elején az Elba partján azt az ifjúsági tábort, ahol nem szalmazsákon, hanem gumimatracon aludtak a résztvevők. Addig én tábort el sem tudtam képzelni szalma nélkül... A „konyhát” is megépítettük: az ároksípra beástuk a tűzhelyet és erre fektettük a féltve őrzött platnikat... Később a nagy esők idején egy lyukas sátorlapot is kifeszítettünk föléje, mert túl soknak találtuk a lábosba beeső hűtő és hígítólevet... (Azóta gyakran eszembe jutott: mit szólna a mai Kőjál ehhez?) A konyha zavartalan üzemeltetését az egyik anyukának köszönhettük, aki vállalta a főszakács szerepét. Nagyszerűen főzött, csak amiatt aggodalmaskodott, hogy néhány nap múlva erősen füstszagú lett, de megvigasztaltuk: hogy divat- és szépségversenyt itt úgysem rendezünk; majd ha hazamegyünk, beül a fürdőkádba és leáztatja magáról a tábori konyha füstjét...

Az előre megtervezett napirend szerint éltünk: reggeli torna, mosakodás patakban és a közeli forrásnál, sátorszemle, reggeli... A reggeli rendszerint tej, kávé, tea volt. Tejet a közeli tanyákról hordtunk és nagy lábasokban forraltuk fel. A tejhordást minden gyerek szívesen vállalta, mert a fejest is végignézhatték, ami számukra külön élményt jelentett.

A program szerves részét képezte az ebéd készítése, amelyhez a szolgálatos őr adott segítséget: rözse-gyűjtés, vízhordás, tüzelés és kuktamunka formájában.

Most látszott csak igazán, hogy milyen jól hasznosíthatók az évközi kirándulások tapasztalatai... Minden gyerek tudta, hogy milyen gallyat érdemes gyűjteni, melyik fajtából lehet jó alágyújtóست tördelni, hogyan kell gazdaságosan táplálni a tüzet stb. A közeli tanyán élő öreg szerb nemzetiségű bácsi arra is megtanított bennünket, hogy a tábor közelében lévő két forrás vize közül melyikben fő meg gyorsabban a bab, az erdőben merre található korán érő erdei szamóca stb. Az öreg egyedül élt, szívesen vette a városi gyerekek érdeklődését, még azt is megengedte, hogy kipányvázott lovára is felüljenek... A lovaglásnak olyan keletje lett, hogy végül szabályozni kellett: csak azokat a gyerekeket javasoltuk Szteván bácsinak

lovaglásra, akik a konyhai munkában különösen kivették a részüket. A környező erdő életével való ismerkedés volt a legfőbb programunk. Kisebb sétákat tettünk, próbáltuk meghatározni a vadak nyomait, gyűjtöttünk leveleket, virágokat, tollakat. Minden este tábornüzet raktunk, körülültük, beszélgettünk, s közben sütöttük a szalonnát, meg a mesterien összeállított rablólóhúst, ami teával együtt nagyszerű vacsora volt. Kedvelt tábori elfoglaltságnak számított az éjszakai őrés is, amelynek valóban komoly feladata volt, hiszen távol a várostól az erdőben sok minden megeshet... Állandóan két gyerek volt szolgálatban két-óránkénti váltással, csőre töltött riasztópisztollyal! Ezt a fegyvert nagyon komolyan vették, s mindössze kétszer került sor arra, hogy használják is: egyik alkalommal néhány suhanc akarta megijeszteni az őrésben lévő lányokat, akik azonban nem ijedtek meg, hanem rájuk durrantottak. A hatás szinte leírhatatlan volt, a hatalmas döbbenés, amely a szűk völgyben még fel is erősödött – és a sötétben látványos tűzcsík úgy megijesztette az ijesztgetőket, hogy a tüskés bokrokra át csörtetve menekültek... Másodszor pedig egy kóbor vaddisznó kezdett turkálni a tábori konyha közelében, amíg el nem riasztották az örök.

Az időjárás először kedvező volt, a második héten azonban esős, szeles idő következett, ami tartósan bizonyult. Ekkor jött hozzánk táborellenőrként Kopp László, aki meglepetten tapasztalta, hogy mi még itt vagyunk.

- A környékről már minden tábor hazament a rossz idő miatt, mondta.

- Mi még maradunk...

Az eső sem gátolt abban, hogy kisebb túrákat tegyünk. Igaz, hogy ilyenkor a hazatérés után hosszasan kapargattuk, mosogattuk a sarat a cipőnkrol, és nehezen tudtuk megszárítani átázott zoknijainkat, és egyéb ruhadarabjainkat a tábori konyha tűzénél, amely szinte éjjel-nappal égett. Tüzelnivaló gally bőven volt a környéken; a száraz napokon nem is volt ezzel gond, de az esők miatt később külön kellett éjszaka kiszárítani a nappali főzéshez szükséges fát, ezért az őrés egész éjjel rakta a tüzet, ami szintén érdekes elfoglaltságot jelentett.

Egyik ilyen esős-szeles délután otthon maradtunk. Még az ebéd utáni csendes pihenő tartott, mindenki a sátrában feküdt, amikor az egyik fa borzalmas recsegéssel rázuhant a fiúk során egy sátorra. Riadtan ugrottunk talpra és szaladtunk az agyonnyomott sátorhoz, ami alatt semmi mozgást nem észleltünk.

- Mind a kettőt agyonütötte a fa – gondoltam kétségbeesve. Felrántottam a gondosan lefűzött sátorlapot s megkönnyebbülve láttam, hogy egyik fiú sincs alatta... Addigra már körben ott állt az egész tábor. Kerestem a sátor lakóit, akik félve sompolyogtak elő – a szemben lévő egyik lánysátorból... Máskor ilyen fegyelméletlenségért kemény felelősségre vonás járt volna, de most együtt örültünk, hogy a két fiú megszegte a rendet, és ezért életben maradt... Nemhiába mondják a palócok: - Nem minden rossz jön ártalomra... A rossz idő arra is jó volt, hogy különféle "emléktárgyakat" faragjunk. Kezdetben csak néhány gyereknek volt "turistabotja", ami persze inkább azt jelentette, hogy menet közben felkapott egy girbe-gurba dorongot, azzal próbált segíteni magán a patakon való átkelésnél, hegyre mászásnál stb. Mivel a környéken szép szálas mogyoróbokrok is voltak,

később innen vágunk magunknak testméretre szabott turistabotot és az oldalhajításokból nagyszerű szalonna-sütő nyársakat. Ezeket a botokat aztán különféle mintákkal cifráztuk, de volt, aki még cm-beosztást is vésett a botra, hogy a patak vízmélységét vagy a faodúkat felmérhesse.

Megtanítottam azt is, hogyan kell sípot készíteni; nagy volt az öröm, amikor saját kezűleg készített sípok megszóáltak. Volt olyan gyerek, aki valóságos tilinkót készített: hosszabb, 15-20 cm-es fűzből több síplyukkal. Ezekkel csak az volt a baj, hogy viszonylag gyorsan összeszáradtak, elrepedtek. Ezt megelőzendő "beáztattuk" a patakban, de ez sem igen segített... Volt olyan gyerek, aki a különféle madártollakat gyűjtötte, de emlékszem, hogy újságpapírba göngyölve féltve őrzött néhány rőtszínű vaddisznószőrt is, amit az egyik dagonya környéki fa törzsén talált...

Ezekkel a kincsekkel és rengeteg élménnyel tértünk haza az első csapattáborból, amelynek sikere rendkívüli mértékben megnövelte az úttörőmozgalom tekintélyét a gyerekek és szülők körében is.

Az első táborozók büszkén viselték ingükön azt az egyszerű, saját kezűleg hímzett kör alakú jelvényt, amelynek közepén háromágú piros láng jelképezte a mozgalmat és a mi felejthetetlen tábortüzeinket, körben pedig zöld fonallal kivarrva: Sztara Voda-1958.

Ez volt az első jelvény azon a szép tábori zászlónkon is, ahol egymás alatt sorakoztak későbbi nyári táboraink hímzett jelvényei. (Amikor később új épületekbe költöztünk, a tágas aulában ezzel a zászlóval végeztük a hétfői-szombati zászló fel- és levonásokat.)

„A mi kerékpárjaink”

Egykori úttörőcsapat-vezetőként legtöbb emlékem a táborokhoz, túrákhoz kötődik. Az ELTE bölcsészkaráról úgy csöppentem be az egyik budai általános iskolába napközis nevelőnek, hogy „árukapcsolás”-ként megbíztak a csapat újjászervezésével és vezetésével is.

Csapatunk egyik jellegzetessége az intenzív természetjáró tevékenység volt. Turista szakkörünk kerületszerte elismerést vívott ki a szülők és a hivatalos szervek körében egyaránt. Az egyik gyalogtúránk pihenőjén arról beszélgettünk, hogy próbáljunk ki más országjárás-formákat is.

Bizony elég merészen meglódukt a fantáziánk: az egyik gyerek édesapja révén még azzal a gondolattal is foglalkoztunk, hogy egy kisebb méretű hajót kiselejteztünk, és erre alapozva létrehozuk a „Pasaréti úttörő flottilá”-t. Ez a fantasztikusnak tűnő ötlet „csak” azon hiúsult meg, hogy a hajót selejtező bizottság még túl jó állapotban levőnek ítélte a motorost. (Ezen persze nem is csodálkozom, hiszen a Bem-rakparton sétálgatva többszer látom, hogy a Borsod nevű vontató még ma is¹ vígan szeli a hullámokat.)

---

¹ A cikk az 1970-es években íródott (*A szerk.*)

Ez a kudarc azért nem vette el a kedvünket a további tervezgetéstől, csak valamivel alább adtuk: ha a hajós-terv meghiúsult, próbálkozzunk a „szárazfölddel”. Így vetődött fel az ötlet: szerezzünk kerékpárokat, és hozzunk létre egy úttörő kerékpáros rajt!

Pénzünk persze nem volt új kerékpárok vásárlására. Emiatt ismét elszontyolodtunk, s már-már feledésbe kezdett merülni az ötlet, amikor az egyik gyerek ujjongva hozta a hírt, hogy édesapja munkahelyén kiselejteznek 20 kerékpárt...

Elkértem a címet és másnap délután kivillamosoztam a Betonútépítő Vállalat újpesti telephelyére. A KISZ-titkár készségesen végigkálauzolt a műhelyeken, raktárakon, és végül – a ronccstelepre. A hírek megfelelően valóban 20 bicikli várta a MÉH-be szállítást. Eleve sem számítottam valami jó állapotban lévő gépekre, de ami itt a szemem elé táruult, az egyenesen megdöbbenítő volt: sárba ragadt vázak, elgörbült sárhányók, rozsdás, foghíjas kerekek, cafatokra repedezett gumik...

A döbbenet e százalmas látvány miatt valószínűleg jól tükröződhetett az arcomon, mert a KISZ-titkár vigasztalni kezdett:

- Nem ez a lényeg, tanár elvtárs, hanem az, hogy a csapágyaik rendben legyenek, és ne legyen törés. A rozsdá, csak a felszín, amit le lehet tisztítani...

Néhány nap múlva tehertaxin hoztuk a használható darabokat az iskolába. A gyerekek közt gyorsan terjedt a hír:

- Megjöttek a kerékpárok!

Mint darazsak a mézes bögrét, úgy zsbongták körül az autót. Egyesek már azon kezdtek vitatkozni, hogy ki milyen feltételek mellett használhatja majd a bicikliket...

Bezzeg megcsappant a lelkesedésük, amikor darabokban lekerültek a rozsdás alkatrészek a kocsiról. Elszomorodva hordták be az anyagot a gyakorlati műhelybe. Egy-két „kívülálló” gyerek még gúnyolódott is a turista szakkör tagjaival:

- Ezekkel akartok ti túrázni? Ezek olyan rozsdások, hogy a MÉH se veszi be...

Még az öreg gondnok bácsi is kétkedve vakargatta a füle tövét:

- Hát, tanár úr, nem nagyon mennek maguk ezekkel sehová...

Ilyen előzmények után hozzáfogtunk a munkához. Elhatároztuk, hogy „csak azért is” megmutatjuk...

A műhelyben lerakott roncsokat egy nyugdíjas nagypapa irányításával működő lelkes gyerek-csoport kezdte szétszerelni, smirglizni, lemosni.

Délutánonként 2-2 órát dolgoztak izzadva, olajosan, rozsdaporosan. Munkájukról lelkesen számoltak be az osztályban a többieknek is. Érthető, hogy ők is kíváncsiak voltak a „szerelő- brigád” munkájára, így aztán egyik délután hat-hét fiú ment le a műhelybe érdeklődni, nézelődni.

Egyikük úgy látszik kedvet kapott a munkához, mert odasomfordált az öreg Kelenc bácsihoz:

- Nekem is van otthon kerékpárom, meg kulcsaim is. Holnap lejöhettek én is? Segítenék a többieknek...

- Gyere – mordult rá a szófukar öreg, fel sem pillantva a nyeregrugók csavarozásából

Másnap a gyerekek felháborodva mesélték a következőket:

Földrajz órán a tanárnő rászólt Csáki Pistára:

- Csáki! Mivel foglalkozol te ott?

A gyerek zavartan próbálta zsebre rakni a kezében lévő apró golyócskákat, amelyeket eddig a pad ceruzatartó vájátában görgetett. Néhány darab azonban kicsúszott az ujjai közül, és nagy zajjal gurult szét a padlón.

A tanárnő közelebb lépett:

- Mondd, kisfiam, honnan vetted te ezeket a golyókat?

A gyerekek kíváncsian nyújtogatták a nyakukat.

- Tanárnő kérem, ezek kerékpársörétek – mondta készségesen egy hang.

- Nos, halljam – sürgette keményen a tanárnő – honnan vetted?

Pista szepegve vallani kezdett:

- Tegnap ... lent voltunk a ... az úttörőkkel a kerékpárokat szerelték ...

Az egyik „szerelő”, a kis veres Gabi erre felbőszülve ugrott fel a helyéről:

- Nem szégyelled magad? Azért jöttetek le tegnap, hogy lopjatok?

- Én nem akartam ellopni, csak felhoztam ... nesztek, itt van mind ...

Készségesen kotorászta a zsebében lévő söréteket.

Az úttörő nem lop, csak szerez. Igaz, srácok? – gúnyolódott a hátsó padból egy fiú.

Néhány hét múlva hárman ültünk az igazgató irodájában. Az igazgató elmesélte a patronáló üzem mérnökének a turista szakkörünk nagy vállalkozását, és kérte a segítségüket.

- A jövő héten küldjék be az alkatrészeket, azután majd meglátjuk, hogy mit lehetne velük csinálni – mondta a mérnök.

Ennek megfelelően a letisztogatott vázakat, kerekeket beszállítottuk a gyárba. A hiányzó alkatrészek árát az Oktatási Osztály bocsátotta rendelkezésre – az igazgató közbenjárására.

Ez a pénz persze mindenre nem volt elég; a hiányzó összeget a csapatpénztárból, illetve a szakkör kertjének a virágaiból fedeztük. (A gyerekek naponta „szállítottak” a pasaréti és a Budagyöngye piac kofáinak friss virágot, és nagyobb tételben levendulát.)

A gyár festőműhelyében társadalmi munkában újjávarázsoltak számunkra 9 kerékpárt. A vázra még a „tulajdonos neve” is felkerült: 1493. sz. Bem József Úttörőcsapat.

Az egyik reggel telefonáltak az üzemből: készen vannak a kerékpárok. Kilenc gyerekek mentünk a gyárba úttörő egyenruhában, virágcsokrokkal. A kapuban már várt a brigádvezető. Ő kalauzolt a hatalmas csarnokok között a festőműhely felé.

- No, itt várjatok egy kicsit – mondta a gyerekeknek, és eltűnt a műhely vasajtaja mögött.

Néhány perc múlva ismét kitarult az ajtó, és lassan, libasorban, egy-egy kerékpártolva kiléptek rajta a brigád tagjai.

A gyerekek szótlánul nézték a csillogó vasparipákat.

Csak álltak, néztek, s arról is elfeledkeztek, hogy a virágokat át kellene adni.

A néma áhítatot az egyik atlétatermetű, nevetős képű munkás törte meg:

- No, srácok, hogy tetszenek a gépek?

- Nagyon ... szépek – rebegették néhányan

Csendben megböktem a mellettem álló Veres Gabit, aki erre észbekapott, hogy neki kell a csoport nevében köszönetet mondania.

Gyorsan középre furakodott, kevély, szónoki pózba vágta magát, és harsány hangon megszólalt:

Kedves Elvtársak! Engedjék meg, hogy úttörőcsapatunk pajtásai nevében megköszönjem azt a ... a ...

Hirtelen elakadt a szava, ijedten a zsebébe túrt, kirántott onnan egy sípot zsinórustul, meg a zsebkendőjét. Elvörösödött, gyorsan felkapta, zsebébe gyűrte a földre hullott kincseket, aztán mérgesen legyintett:

A fene egye meg, elveszett az ünnepi beszédem, pedig tegnap este megírtam ... Szóval én csak azt akartam mondani – folytatta csendesebben -, hogy köszönjük szépen, hogy ilyen szépen meg tetszettek csinálni a bicikliket ... és tessék elfogadni ezt a virágot, ami a kertünkben termett...

A gépek és a virágok átadását az üzemi újság fotósa is megörökítette a lap számára.

Ezután a gyerekek érthető örömmel pattantak fel a kerékpárokra, és büszkén kerekettek hazafelé. Főként az iskola közelébe érve húzták ki magukat, hiszen itt már gyakran találkoztak társaikkal, ismerőseikkel is.

- Hú, de klassz bringák ... még a küllőket is újra nikkelezték – hallatszottak az elismerő megjegyzések.

A faliújságra pedig hamarosan felkerült a hirdetés:

„Pajtások!

Jövő vasárnap egész napos kerékpártúrát szervezünk

Budapest – Esztergom – Visegrád – Szentendre

útvonalon...”

Úttörő tábori és turista emlékeinkről

Mozgalmunk 40. évfordulóján érthető módon gyakrabban esik szó az elmúlt évtizedek sokféle kezdeményezéséről, mozgalmi akciójáról, rendezvényeiről. A visszatekintés egyben számvetés is, hiszen ilyenkor azt is megvizsgáljuk, hogyan hatottak ezek az események a résztvevőkre, mi maradt meg az emlékezetükben, melyek azok a hagyományos munkaformák, amelyek változatlanul vonzóak maradtak, amelyeket érdemes továbbfolytatni, illetve érdemes lenne felújítani.

Általában jellemző, hogy a hajdani úttörőkkel együtt mi is „csak a szépre emlékezünk”... Melyek is voltak a legszebb, legmaradandóbb élmények? A megkérdezettek zöme általában a romantikus táborokat, a felejthetetlen túrákat említi. Ezekre évtizedek múlva is élénken emlékeznek a résztvevők. Ezen kívül néhány fotó, tábori napló, jelvény – a tárgyi emlék. A terepen viszont általában semmi sem idézi fel az arra járók és az utókor számára ezeket a nagyszerű eseményeket.

Az alábbiakban néhány dicséretes kivételt szeretnék bemutatni azzal a céllal, hogy egyrészt megismertessük velük olvasóinkat, másrészt ösztönözzük hasonló emlékek létesítését.

A Tanácsköztársaság idején működött a legendás Marx úttörőcsapat (Budapest VII. ker. Rottenbiller u.) tagjai megszervezték 1919 nyarán vidéki táborait, amelyeket az utóbbi években emlékművek állításával is megjelöltek.

Gödöllő mellett a szentjakabpusztai tó partján volt a világ első úttörőtábor, ahol 150 egykori úttörő töltött el egy hetet nomád sátortábori körülmények között. Erre emlékeztet az itt elhelyezett gránittömbön lévő emléktábla, amelyen a következők olvashatók:

1919 júniusában itt táborozott az első
magyar úttörőcsapat.
Emléklül a mai úttörők
1982. április 20-án

Ugyancsak emléktábla őrzi az egykori „marxok” két építőtáborának helyét: Kartal község Általános iskolájának bejáratánál, illetve az almásfüzitői lakótelepen. Mindkettőn olvasható a csapat jelmondata:

„A tettek beszélnek!”

Kartalon 300, Almásfüzitőn 100 gyerek vett részt a termés betakarításában, segítve ezzel az éhező városi lakosság ellátását.

A felszabadulás utáni táborok közül a felnőtt vezetőképzés bázisaként működött a Pest megyei Gomba községben levő volt Fáy-kúria. Ennek falán is emléktábla hirdeti:

1947 nyarán ebben az épületben volt az
úttörőmozgalom első országos vezetőképző tábor.
Emléknek, emlékeztetőnek helyezték el ezt a táblát
az Úttörőszövetség 35. jubileumának évében az
Országos úttörőtörténeti vándorgyűlés résztvevői.

1980. november 13.

Mozgalmunk 10 éves évfordulóján került sor 1956 júl. 15. – aug. 15-e között az aszófői jubileumi tábor megrendezésére. Az egykori tábor helyét emlékkő jelöli.

A 60-as, 70-es években fellendült az állandó területi váltótáborok hálózatának kiépítése. Közülük néhány helyen emléktáblán is megörökítették a táborépítést. Így

pl. Balatonszabadi-Sóstón az óbudaiai táborában, a salgótarjáni, a bonyhádi, a győrújbaráti, a szorospataki és más úttörő és ifjúsági táborokban.

Különbéle szaktáborok helyén is találhatóak figyelemre méltó emlékek. Így pl. *Csillebércen* a képzőművészeti szaktáborok résztvevői faragtak népi motívumokkal díszített, nagyméretű figurákat és játékokat az uszoda melletti játszóparkban.

A veszprémi honismereti táborok emlékét díszes kopjafák őrzik Tapolcán és Bakonyoszlópon.

A történelmi eseményeket idéző úttörő-expedíciók közül a *vörössipkás úttörő kerékpárosok* emlékét hirdeti az isaszegi honvédsírok mellett fölállított kopjafa, amelyre kétévenként újabb évszámot vésnek: 1981 óta ugyanis kétévenként indul útnak az a kerékpáros expedíció, amely tápióbicskétől Isaszegen, Vácon át követi az egykori vörössipkás honvédek útját Ács községig, ahol Koroknay Bálint kisdobos tüzér sírja található.

A felszabadító Vöröshadsereg 2. gárdahadosztályának harci útját járták végig a XVI. kerületi magyar és szovjet pionírok 1976-ban. Ekkor helyeztek el márványtáblát a zsámboki templomkertben a hadosztály egykori parancsnoka, Konyevszkij gárdaezredes síremlékére.

A *turai úttörők* 1974-ben indultak első Galga-expedíciójukra, hogy megismerjék a folyócska mellett lévő falvak gazdag népi kultúráját, történelmi, irodalmi emlékeit. A 10. nyári vándortáboruk során avatták fel 1984 nyarán Nógrádkövesden az expedíciók emlékkövét, amelyen a következő felirat található:

GALEX
Galga
EXPEDÍCIÓ
1974-1984

A *budai járás* úttörői az érdiel kedvelt kirándulóhelyére, Érd-Parkváros északnyugati domboldalára ültették el a Pax-emlékligetet 1971-ben. A PAX (= béke) szó egy-egy betűje igen nagy méretű (kb. 150 m hosszú, 50 m széles, 7-8 m vastag), így a Balaton felől Budapestre érkező utasok már messzi kilométerekről olvashatják az örökzöld fenyves üzenetét...

A hetvenes évek közepén fellendülő *vándortábor-mozgalom* időszakából is van néhány szép emlék. Ekkor foglalták a Bonyhád melletti sárga turista útjelzés mellett lévő forrást az úttörők. Márványtábla hirdeti:

Vörösmarty forrás
Létesítette a bonyhádi Vörösmarty
úttörőcsapat
1973

Az *óbuda*i Czabán Samu úttörőcsapat tagjai névadójuk születésének 100. évfordulóján foglaltak egy forrást táborhelyük közelében, a börszönyi Deszkametsző völgyben, ahová évente emléktúrát vezetnek. A Zápor utcaiak pedig

a budai hegyekben gyűjtött kövekből és növényekből építették meg mini-szklakertjüket az iskola előtt.

Eddig egyedülálló kezdeményezés eredménye Tiszavasváriban a *Bölcs Bagoly* természetvédelmi raj *madárvédelmi mintaterülete*, amelyet 1974 áprilisában nyitottak meg. A raj tagjai egész évben itt tartják foglalkozásaikat.

Több olyan turista emlékhelyet ismerünk, ahol ugyan nem az úttörők állítottak fel emlékművet, kopjafát, stb., de ahová ők is rendszeresen eljárnak.

Országosan ismert a természetbarátok két emléktúra-helye: *Vöröskő* és *Pilisnyereg*, amelyeket ápr. 4-e, illetve nov. 7-e alkalmából több ezer természetjáró keres fel – köztük úttörők is.

A budapesti KISZ-fiatalokkal együtt a természetjáró úttörők is évente felgyalogolnak a Pilisben lévő kőhegyi Petőfi-kilátóhoz és onnan tovább a Lajosforrásnál lévő *Ságvári-emlékműhöz*. (A Pest megyei úttörőknek és úttörővezetőknek is hagyományos túracélpontja ez a hely.)

A békéscsabaiak az Élővíz-csatorna mellett lévő ún. *Bandika-fá*hoz vezetnek évek óta emléktúrákat, a nyíregyháziak a Tölgyes csárdánál lévő Hármashalomhoz, a salgótarjániak a *Salgóvár* alatti Tanácsköztársaság-emlékművéhez, a kaposváriak a nádasi erdőben lévő *Latinca-emlékműhöz*, a győriek Abda mellé, Radnóti halálának helyén létesített emlékligetbe.

A felsorolás – tudjuk – korántsem teljes, de jelen írásunknak nem is ez a célja, hanem a jó példák népszerűsítése révén a példa követésére való serkentés. A jubileumot is szeretnénk felhasználni arra, hogy biztassuk a csapatokat a fentiekhez hasonló táborturista emlékek állítására.

Nem igényel különösebb beruházást pl. a táborhelyen egy emlékfá elültetése, amelynek tövéhez a résztvevők nevét őrző palackot is elhelyezünk.

Igen hasznos emlék lehet a forrás-foglalás, pihenő-pad elhelyezése, amelyeken egy táblácska jelzi az alapítók nevét. (Ilyen jellegű létesítmény építése előtt a területileg illetékes erdőgazdaságnak, tanácsnak is jelezni kell szándékunkat, és engedélyt kérni az építéshez.)

Egyszerűen kiveshető a tábor melletti sziklába pl. egy úttörőjelvény, alatta a táborozás évszámával.

Szemet gyönyörködtethet egy szépen faragott kopjafa, megragadja a figyelmet egy ötletesen összeállított táborturista-kompozíció pl. 2 keresztben támasztott stilizált evezőlapát egy vízi-bázison, vagy egy használaton kívüli bicikli-kerékből készített emlékmű a csapat kedvenc kerékpáros útvonalának egyik pihenőhelyén...

Főként vándortáborok bázishelyein, és a közelükben lévő kilátópontokon lenne igen hasznos ún. „*csúcshelyek*”-nek az elhelyezése (esőtől védett fa vagy fémládában egyszerű füzet, vagy díszes fedelű album), hogy az odalátogató gyerekek (és felnőttek!) ide írassák a nevüket, és ne a környező fákat vessék össze, ne a falakra, a kilátó lábazatára firkáljanak... Ezek alapján évek múltán is vissza lehetne keresni, hogy ki, mikor járt már erre felé.

Túránk során hívjuk fel a gyerekek figyelmét is ezekre a létesítményekre, hogy rongálásuk helyett tanulják megbecsülni mások alkotását, és igyekezzenek ők is létrehozni valami hasonlóan maradandó értékű emléket, amelyre joggal lehetnek büszkéek évtizedek múlva is.

(1986.)

Nem vagyunk az erdőben..., avagy erdei illetlan

Következik a címből, meg a szólásmondásból, hogy az erdő az a hely, ahol mindent lehet? Próbáljuk ki, hogy őröd mennyire ismeri az illetlant. Játékszabály: Te olvasod a történetet, s ha valami nem jó, illetlen, helytelen – kiáltanak egy jó nagyot. Mi egy x-szel jelezzük a hibát Ha a végén 6 x lesz, vagyis annyiszor kiabáltok – illetludók vagytok.

- A buszról leszállva az őrsvezető így szól a rajhoz: - Szívjátok tele a tüdőötöket és lássuk, ki tud nagyobbat kiáltani. Az „üvöltő-verseny” győztesét „érctorkú” jelzővel tüntették ki.

- Jelzett turistaúton indultak céljuk felé. Az egyik pajtás bekapcsolta táskarádióját, majd a többiek kérésére felerősítette, hadd hallják jól a hátul jövők is. x

- Foglalt forráshoz értek. - 10 perc szabadfoglalkozás – mondta az őrsvezető. Néhányan mohón inni kezdtek. x

- A csoport a forrás előtt gyülekezett, hogy fényképet készítsenek. Két pajtás a forrás kifolyócsővére állt, Zoli számárfület mutatott az előtte álló fiúnak, x

- Indulás előtt emlékül bevésték a csapatszámot a tisztás szélén álló bükkfa törzsébe, x majd a tízórai maradványait a szemégyűjtőbe dobták.

- Továbbhaladva az úton, valakinek eszébe jutott: gyakorolni lehetne a célbadobást. Ezután minden pajtás 3 követ gyűjtött és 20 lépésről dobtak az egyik turista útjelző táblára. A győztesek büszkén hallgatták a rajvezető elismerését x

- Később az útmenti padokon egyensúlyozó járással keltek át a képzeletbeli patak felett. A padra felhordott csúszós sár ellenére ezt is ügyesen megoldották, csak egy pajtás „esett vízbe” ... x

- Mikor beléptek a turistaházba, bakancsaikról letisztogatták a ráragadt sarat Hangosan, udvariasan köszöntek a kijövő gondnok néninek.

- Este vacsora után néhányan rövid sétára indultak a ház melletti kilátóhoz. Zoltán megkínálta társait cigarettával. - Stikában otthon is szívok – mondta. x

- Reggel távozás előtt beírták nevüket a szekrénybe: „Itt járt...” x

(Megjelent az Őrsvezető VI. évfolyam 9. számában, 1973. május)

Utánam, bakancsosok!

A komp nem járt a Hernádon, valahogyan mégis át kellett jutni a túloldalra. Az egykori függőhídról eltűntek a deszkák, mindössze négy szál drótkötél maradt. Ő volt a legnehezebb, a csoport vezetője. Nekiindult. Ha nem szakad le, a többiek is követhetik. Sikerült. Odakiáltott turistáinak: - Jöhettek, bakancsosok!

Úgy beszélnek a második kerületben a pasaréti úttörőkről, hogy: a turisták. Háromszoros vezetőjük van. Tóth József egy személyben csapatvezető, szakkörvezető és túravezető. Tizennégy éve.

- Hogyan kezdődött?

- Nem volt helyiségünk, ahol összejöveleket tarthattunk volna. Menjünk kirándulni, mondtuk. Eleinte sokan távolmaradtak. Nem erőltettük őket, de a többiek hatására hamarosan felcsatolták a hátizsákot. Aki nem kirándul, nem is tudja, mennyit veszít. Az erdei ösvényeken, a vadvirágos dűlőutakon kerülhet az őrsvetető igazán közel az őrsvető tagjaihoz, amikor együtt menetel, együtt izzad velük. Természetjáró szakkörük évről évre felfedezi, meghódítja a közeli és a távolabbi környéket.

Nemcsak a szakkörösök járják a természetet, az őrsvetők is rendszeresen kirándulnak. Közben vidám dolgok történnek. Akárcsak a Törpe őrsvető a János hegyi kilátónál. Senkit sem találtak, aki látogatásukról írást adott volna. A házőrző Bodri kutya lábát koromba mártották, lebélyegezték vele az őrsvető naplót. Ez volt az igazolás.

- Mik a titkai a jó túrának?

- Elsőként a jó előkészítés. Hová, mennyi időre, mennyibe kerül? Szerepeljen a tervben az útvonal, az indulási és az érkezési idő. Érdemes az érkezésre egy-két órát „ráhagyni”. Egyszer a kerékpártúránkon hét defektet kaptunk útközben. Három óra késéssel értünk haza, a szülők erősen aggódtak miattunk.

- És a felszerelés?

- Az időjárásnak megfelelő legyen. Esőköpeny mindenképpen ajánlatos. A holmit háton hordani a legcélszerűbb, hogy a kéz szabadon mozoghasson. Senki se tömjé túl ennivalóval a hátizsákját. Az egyik pajtás félnapos kirándulásra magával cipelt egy vekni kenyeret, a másik három liter vizet hozott. Új cipőnek nincs helye a túrán, ha azt akarjuk, hogy feltöretlen maradjon a lábunk.

- Néhány arany szabály?

- Öreg bakancsosoktól tanultam: előző este ne nyírjunk körmöt, mert a bőrréteg érzékenyebbé válik. Kötszert okvetlenül vigyünk. Akinek menet közben problémája adódik, azonnal szóljon, mert kezdetben könnyen lehet segíteni. Előbb tegyük meg az út nehezét és csak azután együnk. Figyeljünk fel útközben a nevezetességekre: műemlékekre, érdekes fa - vagy sziklaalakzatokra, növényekre.

Ha az erdőben pasaréti őrsvetővel találkozunk, arról ismerjük meg őket, hogy a csoport előtt ötven méternyire két felderítő halad. Figyelik az útjeleket, jelzéseket adnak társaiknak. Az őrsvető mögött a leggyengébb túrázó lépked, akit „menőméternek” neveztek ki: ha nagyon szuszog, izzad, akkor lassítani kell. A

rendetleneket a sor végére küldi az őrsvezető, ott aztán lecsillapodnak, mert hátul nehezebb a menetelés. Az oszlop végén az őrsvezető-helyettes vagy szülő megy, nehogy elveszen valaki a csoportból.

- Van olyan játék, amit menet közben lehet játszani?

- Igen. Mi partizánpróbának nevezzük. Amikor az őrsvezető valamilyen szép, romantikus helyhez ér, az őrsvezető így szól: Mostantól kezdve öt percig a legteljesebb csendben próbáljunk menni. Ilyenkor már nem egyszer egészen közelről figyelhetjük meg a pajtások a mit sem sejtő erdei vadakat.

(Őrsvezető III. évfolyam 5. szám, 1970. május)

Kirándulunk

- Legrosszabbak a 15-16 éves fiúk és lányok. A kirándulásokon produkálni akarják magukat, s ezért a legvadabb ötletekkel szórakoztatják egymást.

- Mindent összetörnek, úgy viselkednek, mint a kiszabadult kis vadócok...

A nem éppen hízelgő mondatok a kiránduló gyerekeket „dicsérik”. Mert hamarosan megindulnak a diákokkal tömött Ikaruszok, külön vonatok az ország legszebb tájai felé. Vidám gyerekszivaj veri fel augusztusi álmából a turistaházakat – s borzolja fel a gondnokok idegeit.

A fegyelmezetlenkedő gyerek mindig – unatkozó gyerek. A nevelőkre vár a feladat, hogy az őszi kirándulások élményt, kellemes és hasznos szórakozást nyújtssanak a diákoknak. Kár magyarózó szó nélkül elrohanni a történelmi tájak, nevezetes épületek, természeti szépségben gazdag állomáshelyek mellett! Nem érdemes éppen csak „összedobott” programmal elindulni...

Néhány ötlet: érdemes megbízni egy-egy értelmes gyereket, készítsenek villámelőadást az útitervben szereplő nevezetességekről. Érdemes alaposan tájékozódni, milyen túra-lehetőségek, közlekedési adottságok várhatók az út folyamán. Érdemes valamelyik vidéki KISZ-szervezettel közös szórakozást szervezni az országjáró diákok részére. Nem érdemes a véletlenre bízni, amit a gondos szervezés biztosít.

A Testnevelési Főiskola kivételével a pedagógusképző intézmények nem igen készítik fel a pedagógusokat az ilyen „sportszerű” feladatokra. A közmondás szerint: saját kárán tanul az okos ... Az elmúlt évben Budapesten a pedagógus szakszervezet – dacolva a közmondással – sikeres tanfolyamot szervezett a kirándulás vezetésének tudományából. Reméljük, idén is sor kerül ilyen tanfolyamra, de sok hasznos ismeretet nyújthatnak a Panoráma, az Útikönyvek, a Műemlékeink sorozat kötetei, továbbá a Túravezetők és Táborozók könyve.

Gyakran hangzik el a rendreutasítás: „Viselkedj rendesen, nem vagyunk az erdőben!” Egyszer-egyszer nem árt arról is beszélni, hogyan kell az erdőben viselkedni...

(Megjelent a Pedagógusok lapja XXI. évfolyam 16-17. számában, 1965. szeptember 5.)

Csalódás

Vasárnap délelőtt benépesülnek a város körüli dombok, hegyek. A tisztásokat, sétautakat ellepik a napfényre, tiszta levegőre, csendre szomjazó városlakók. Itt a vendéglő környékén különösen sok látogató akad. Jönnek gyalog, hozzák őket a buszok vagy a személykocsik.

Nyolc-tíz iskolásgyerek csörtet felfelé a bokrok közt kanyargó országos kéktúra-jelzésen. Jókora kapaszkodó ez így gyalogosan, hát szuszognak is, némelyik homlokán verejtékcseppek csillognak. Élükön őszbecsavarodott fejű tanár liheg. Kezében jókora bot, csillogó plakettekkel kiverve: a hazai tájak mellett tátrai, erdélyi, osztrák, svájci jelvények sorakoznak rajta. Bőrzekéjét sok ország bokrai karcolgathatták ilyen kopottá...

Felérnek, nagyokat fújnak, törölgetik a homlokukat.

- Mielőtt pecsételtnénk, nézzünk szét egy kicsit – indítványozza a tanár.

Csodálatos panoráma tárul eléjük: a közeli dombokra ezerszínű szőnyeget terített az ősz.

Távol áttetsző ködfátyolba burkolózik a város. A szürkésfehér puha ködtakarót csak itt-ott szúrja át egy-egy kupola sötétlő, hegyes sisakja.

- Ugye milyen szép...? – kérdi halkán a tanár.

Hallgatnak, gyönyörködnek. Aztán lassan bontogatni kezdik oldaltáskáikat. Előkerülnek a kéktúra-igazolójuk füzetek.

- Tanár úr, ez lesz a második pecsét. Ide ni! – mutatja egy kondorhajú, barna kisfiú, és maszatos ujjával diadalmasan bök a könyvecskéjébe.

- Hány kilométert jöttünk már? – érdeklődik egy nagyobbacska lány.

- Körülbelül hatot.

- Akkor már csak... 1077 km van hátra - számígtatja egy szeplősképű kis okos.

Ezen jót nevetnek és elindulnak a falon kéklő bélyegződoboz felé.

- Hadd pecsételjek én, tanár úr. - könyörög a kis kondorhajú gyerek.

- Gyurika, maradj már nyugton - szól rá egy nagyobb lány, talán a nővére.

- Hagyd csak Juli – mondja a tanár – emlékezetes nap ez, az első kéktúránk! Na, nyisd ki Gyurkám!

A gyerek lábujjhegyre ágaskodva nyitja a dobozt. Nagy igyekezetében még a száját is nyitva felejtí. Végre sikerül! Felpattan a kis ajtó és - csörömpölve hull ki belőle a bélyegző nélküli lánc. A gyerekek döbbsen állnak. Egy nagyobb fiú hitetlenkedve kotor bele a ládába. Hiába, üres...

- Most mi lesz, tanár úr? - kérdi Gyurka kétségbeesetten. Kezében ott a nyitott könyvecske...

Nézi a bűvös bélyegző-helyet: ide kellett volna beleütni a pecsétet. És ő pecsételhetne volna a többiekét is, a tanár úr megengedte...

- A fene egye meg azt a csirkefogó gazembert, aki letépte a bélyegzőt – mérgelődnek többen.

- Gyertek gyerekek - mondja a tanár - megkérjük a vendéglős bácsit, hogy igazolja az ittjártunkat. – Neki is van bélyegzője? – kérdezi kissé hitetlenkedve egy

szemüveges fiú.

- Persze hogy van – nyugtatja meg a tanár.

Megindulnak a vendéglő bejárata felé. Az ajtó előtt gondosan letörölgetik a cipők talpára ragadt faleveleket, fűszálakat. Gyurka még a svájci sapkáját is illedelmesen zsebre gyűri. Az étterem még jóformán üres, egy-két vendég üldögél az asztaloknál, a pincérek unottan állodogálnak a pult körül.

Míg a tanár elmondja kérését a fiatal, feketeruhás főnöknek, a gyerekek megilletődve állnak mögötte a vastag vörös szőnyegen, és némán bámulják a csillogó pultot, a függönyöket, a fehérkabátos pincérfiúkat. Kezüikben ott szorongatják az igazoló füzeiteket.

- Sajnos kérem, ez lehetetlen – mondja a főnök. Már fél éve, hogy ellopták a bélyegzőt. Ha a maguk szövetsége nem intézkedik... Mi a bélyegzőnket csak hivatalos írások viszonylatában használhatjuk – mondja nyomatékosan. A tanár próbálkozik:

- Főnök úr, ez is hivatalos okmány, másrészt emberileg... ezek a szegény gyerekek..

- Nagyon sajnálom kérem – vág közbe a főnök.

- Akkor talán egy aláírással lenne szíves igazolni....

- Kérem, nekem semmi közöm hozzá – taglalja emelt hangon és sarkon fordulva elsétál az üres asztalok felé.

A fiatal pincérfiúk faarccal hallgatják a párbeszédet, de amikor a főnök elmegy, szégyenlősen szabadkoznak, hogy ők sajnos nem tudnak segíteni, de azt tanácsolják, hogy a buszsofőrnél kellene megpróbálni, aki alá szokta írni az ilyen füzeteket. Közben a főnök visszatér és ingerülten odaszól a tanárnak:

- Kérem, ne állják el a bejáratot, itt a vendégek szoktak bejönni!

- Elnézést kérünk... uram – válaszol szikrázó szemmel a tanár és olyan görcsösen markolja világjárta botját, hogy elfehérednek ujjperecei a szorítástól.

A gyerekek illedelmes kezécsókolommal köszönnek és indulnak kifelé.

A vendéglő udvarába begördül egy luxuskocsi. Utasai nehézkesen cihelődnek ki a kényelmes ülésekről. Hanyagul becsapják az ajtókat és indulnak az étterem bejárata felé.

- Isteni ez a levegő! Ugye szivi? Jól fog esni egy kávé... csicsergi a szőke hölgy úrvezetőjének.

Gyurka olyan búsan, lehajtott fejjel ment kifelé, hogy az ajtónál észre sem vette a befelé igyekvő vendégeket, és bizony az elől jövő szőkeségnek ütközött.

- Nem látsz a szemedtől, fiacskám! - förmedt rá a hölgy.

A gyerekek oldalt húzódtak, amíg elmentek mellettük az elegáns, illatos vendégek. Hátuk mögött még hallották a főnök nyájasan csengő hangját:

- Kezét csókolom nagyságos asszony, van szerencsém, uram... parancsoljanak...

(1964.október)

Úttörők

Vonzóbb úttörőmozgalmat!

Önálló vezetés, szigorú önkéntesség, érdekes program, társadalmi részvétel

A politikai intézményrendszer kapcsán természetes kérdés: hogyan változik meg a KISZ és az úttörőmozgalom helye és szerepe a szocialista pluralizmusban. Az útkeresés nem új keletű, de tény, hogy az utóbbi időszak változásai ezt a kérdést is felporgették.

A gyermekmozgalom elmúlt évtizedeinek értékelő elemzése régi igény, amely eddig csak részleteiben valósult meg. Ilyen részkérdés volt pl. az 1919-es úttörőcsapatok történetének feltárása, a Gyermekbarátok Szövetségének megismerése, vagy a közelmúltig szinte tabutémának tartott cserkészlet objektív értékelése. Az első két téma eredményei sajnálatosan szűk körben váltak csupán ismertté, a cserkészlet viszont sok egyéb ok miatt is annál szélesebb körű publicitást élvez. Ez utóbbira az október 12-i újjáalakulás fokozott mértékben irányította a figyelmet

A gyakorló úttörővezetők - saját véleményük formálódása mellett - joggal elvárják, hogy kapjanak valamilyen iránymutatást pl. arra vonatkozóan: hogyan értékeljük (át) a mozgalom történetét; milyen viszonyt alakítsanak ki a már jelentkező „alternatív” gyermekszervezetekkel, milyen irányban, milyen módon újítsák meg az úttörőmozgalmat?

Az évtizedekig monopolhelyzetben lévő úttörőmozgalom köztudottan szervesen összenőtt az iskolával, s a közös nevelési célkitűzések háttérbe szorították a kívánatos mozgalmi módszereket. A mozgalom „államosításából” is következett az önkéntesség helyett az automatikus tagság, a csaknem 100 százalékos szervezettség, ami gyakran már a kötelezőség érzetét kelthette gyermekben és felnőtt vezetőkben egyaránt.

A tömegmozgalmi célkitűzés irreális volt. mert soha nem rendelkezett „az úttörő” a milliós gyermeklétszámnak megfelelő lelkes, képzett vezetőgárdával. A mindenkivel való foglalkozás igényéből az következett, hogy csak kevés gyerekkel lehetett differenciáltan, egyénileg is foglalkozni. Ez is oka annak, hogy a felnőtt generációk korántsem emlegetik olyan nosztalgiával egykori úttörőmúltjukat, mint a volt cserkészek...

Külön elemzést érdemelne a próbarendszer változó megítélése, gyakorlatban betöltött szerepe. A mozgalom virágzó szakaszaiban a próbarendszer valóban a „gerinc” szerepét játszotta. Sajnálatos, hogy később bekövetkezett az a „gerincsorvadás”, amely meggyőződésem szerint nagymértékben járult hozzá az úttörőmozgalom devalválódásához.

Évtizedes probléma az is, hogyan alakuljon az úttörőmozgalom párt- illetve KISZ-irányítása. A megalakulás időszakában egyértelműen a „párt

gyermekszervezetének” vallhatta magát. Később a „társadalom gyermekszervezete” lett, egy olyan időszakban, amikor ez a társadalom mind megosztottabbá vált. Ez tovább fokozta a bizonytalanságot...

A társadalmisítás, az egységes tagdíjfizetési kötelezettség, valamint a csapatvezetői, kisdobosvezetői kedvezmények csökkentése tovább borzolta a kedélyeket, amelyeket az oktatásügy mostoha anyagi körülményei, a pedagógusok jogos bérkövetelései csak tovább izzítottak. Az erősödő „hatalom-ellenesség” dühös tüze az „állami” úttörőmozgalmat is megperzselte. Ebben az időszakban jelentkeztek az alternatív gyermekszervezetek, amelyek már évek óta különféle csoportosulásokban vonzó foglalkozásokkal valóságos alternatívát jelentenek az úttörőmozgalommal szemben.

Ha a szocialista pluralizmusnak megfelelően kialakuló sokszínűbb ifjúsági mozgalomban az „úttörő” talpon kíván maradni, akkor okulnia kell a saját és mások tapasztalataiból, és meg kell határoznia egy vonzóbb úttörő-gyermekszervezet körvonalait. Ennek főbb ismérveit az alábbiakban látom: jellegzetes politikai profil vállalása; szigorú önkéntesség gyermekek és felnőttek számára; a próbarendszer visszaállítása; a szaktevékenység előtérbe állítása, társadalmi erők bevonásával; az úttörőszövetség függetlenített apparátusának önállósítása a KISZ-bizottságoctól; az ifjúságpolitikai támogatás létszám arányos megosztása a KISZ és az úttörőszövetség között, végül a szövetség irányítási-vezetési struktúrájának felülvizsgálata.

Az előbbieken alapján történő megújulás után nem valószínű, hogy 90 százalékos lenne a szervezettség, de meggyőződésem, hogy a „muszáj-katonák” leválásával nem gyengülne, hanem erősödne a mozgalom.

Cselekedni kell gyorsan, mert itt is sürget az idő.

(Pedagógusok lapja 44. évfolyam 22. szám, 1988. december 5.)

Hobbiból szaktevékenységet

Talán nem túlzás azt állítani, hogy úttörőmozgalmunk egyike a legsokoldalúbb szervezeteknek, hiszen – ha végiggondoljuk – alig akad az életnek olyan ága, amelyhez valamilyen módon ne kapcsolódhatnánk. Egy ilyen „mindenevő” mozgalomnak persze hasonlóképpen sokirányú érdeklődésű és felkészültségű vezetőségére van (lenne!) szüksége. Tény, hogy az úttörővezetők zömét alkotó pedagógusok tantárgyi szakképzettségüknél fogva is sokféle részterület alapos ismerői. Ez azonban a milliós gyermekszervezet millióféle érdeklődésének kielégítésére csak részben elégséges, mivel az ÉLET sokágúbb, mint a pedagógusképző intézetek szakágazatai.

Ebből következik, hogy a pedagógus-úttörővezetők a gyerekek részéről jelentkező sokféle igényt csak részben képesek kielégíteni. A helyzetet súlyosbítja, hogy sok pedagógus csak oktatni kíván... Ők azok, akik sajnos, úgy kívánják az úttörőmunkát, mint „ablakos tót a hanyattesést...” Elfelejtik Krupszkaja ránk is

vonatkozó megállapítását: „Szocialista ifjúsági mozgalom nélkül nincs szocialista nevelőiskola!”

Pedig a hegyet el lehet hordatni azzal a gyereksereggel, amelyik becsüli, szereti úttörővezető-pedagógusait, akikért tűzbe mennek a gyerekek – és a szülők is. Sokkal kevesebb gondunk lenne a pedagógus-presztízzsel is, ha kollégáink teljes szívvel vállalnák ezt a *komplex nevelést*.

A pálya elnöiesedése, a szabadidő átrendeződése persze komoly gondot jelent a tanórán kívüli feladatok vállalásában, főként akkor, ha meggondoljuk, hogy ezek jelentős részétől azért is idegenkednek kollégáink, mivel nem értenek kellőképpen hozzá, hiszen ezt a főiskolán, egyetemen valóban nem tanították... Amihez pedig nem értünk, attól ösztönszerűen húzódozunk. Emlékszem olyan kolléganőre, akinek az akadályversenyen reszketett a lába az izgalomtól, ha jelentenie kellett – „szaktanácsadónak” viszont nagyszerűen megfelelt.

A gyermekek érdeklődésének sokfélesége miatt az úttörőmozgalomban mindenki megtalálhatja a neki legjobban megfelelő tevékenységi formát. Mi ugyanis mindenre „vevők vagyunk”! Csapatvezetőségeink feladata többek között az, hogy mindenkinek testhez álló úttörővezetői munkát találjanak, mivel valamihez mindenki ért, s azt szívesen is csinálja – a gyerekekkel együtt is.

Itt van a dolog nyitja! Ehhez persze alaposan meg kell ismernünk kollégáinkat. Csak így tudjuk elérni, hogy kedvenc tevékenységű, érdeklődési területüket, hobbijukat úttörő-szaktevékenységgé fejlesszék.

Hasonlóképpen kellene szétnéznünk a szülők, patronálók körében is, hiszen valószínűleg közülük is sokan szívesen osztanák meg „felőtt játékkukat” a gyerekekkel. Külső nevelő partnereink segítő kezére annál is inkább szükségünk lenne, mert mozgalmunk megújulása a szaktevékenység kiszélesítésével valósítható meg igazán. Egyre nagyobb igény jelentkezik a társadalom és így a gyerekek részéről is az érdekes, szórakoztató, fejlesztő szakfoglalkozások iránt. A „konkurencia” jelentkezése is arra kell, sarkalljon bennünket, hogy a korábbi évtizedek monopolhelyzetében megszokott „eszi nem eszi, nem kap .mást” – szemlélet helyett egy dinamikusabb, vállalkozóbb, a gyerekek igényeit és valóságos fejlesztési-nevelési érdekeit szem előtt tartó gyakorlatot alakítsunk ki. Megvalósítva csapataink olyan saját profilját, ahol a felnőttek és gyerekek egyaránt jól érzik magukat, ahol a mozgalom keretein belül nyílik lehetőségük képességeik kibontakoztatására, tehetségük fejlesztésére, sikerélményekre.

(Megjelent az Úttörővezető 1985. márciusi számában)

„Hát vannak még úttörők?”

Ezt a meglepő kérdést tette föl nekem a napokban az egyik fővárosi oktatásügyi vezető. Magyaratzként hozzátette, hogy ő a tévében csak a cserkészeket szokta látni egy-egy ünnepi alkalom kapcsán.

Tény, hogy az úttörőkről a rendszerváltozás óta ritkán esik szó a sajtóban. Ennek több oka is van. Egyes médiavezetők részéről tudatos agyonhallgatásról van szó, amely annak a „politikai karanténna” a része, amelybe a rendszerváltozás óta szorították be az Úttörőszövetséget. Az is tény, hogy az egykori milliós létszámú úttörőmozgalom mára körülbelül 45 ezer tagot számlál, de még így is a legnagyobb hazai gyermekszervezet maradt.

1990 után az iskolák igazgatói - politikamentesség címén - sok helyen egyszerűen beszüntették az úttörőcsapatok működését. A pedagógusok zöme sem sajnálta nagyon a mozgalmi munka megszűnését, így alakult ki az a helyzet, hogy például Budapesten egyetlen úttörőcsapat sem maradt. Az külön is megérne egy misét, hogy ennek milyen következményei lettek. Vannak persze pozitív ellenpéldák is - főleg vidéken, ahol változatlanul működik úttörőcsapat. Ilyen például a *tárnoki Zrínyi Ilona úttörőcsapat*, amely a Pest megyei Úttörőcsapatok Társulásának zászlóshajója. Ennek a regionális társulásnak a tagjai sokféle kulturális, kézműves, turisztikai tevékenységet folytatnak - rendezvényeiken következetesen viselik a vörös nyakkendőt. Ez a nyílt színvallás persze nem jellemző a mai úttörőszervezetekre, amelyek egyfajta „rejtőzés” szándékával különféle elnevezések alatt működnek. Emiatt még az is felvetődött, hogy nem lenne célszerű az „úttörő” nevet felcserélni valami olyan új elnevezéssel, amelyhez nem kapcsolható az a markáns politikai elkötelezettség, amelyet az egykori „párt-gyermekszervezet” jelentett.

A mai úttörőmozgalom ugyanis a rendszerváltozás után alapvető változásokon ment át, amelyek közül tartalmilag elsődleges a pártpolitikai semlegesség deklarálása, szervezetileg a nagyfokú autonómia, formailag pedig olyan külső jegyek, mint az „előre” köszöntés, a 12 pont, a vörös nyakkendő és az egyenruha kötelező jellegének megszüntetése.

Ez az úttörőmozgalom tehát már nem a régi. A mai úttörőmozgalom stratégiai célkitűzése: *Úttörők a barátságos harmadik évezredért!* Ennek érdekében alapelve a szabadságjogok, a társadalmi esélyegyenlőség és az emberi szolidaritás szellemében nevelni a jövő nemzedékét. A mozgalom ma is sokféle módon kívánja szolgálni a gyermekigényeket: tanévenként kulturális, turisztikai, táborozási, technikai stb. programajánlatokat hirdet meg, amelyekből a csapatok kedvükre válogathatnak. Az elmúlt években például jeles történelmi évfordulókhoz, kiemelkedő személyiségekhez kapcsolódva hirdette meg a szövetség a honfoglalás, államalapítás, illetve Kossuth-, Rákóczi- és Bocskai-évfordulók kapcsán honismereti jellegű jelvénytörzset. 2004-ben az EU-csatlakozás kapcsán volt egy felmenő rendszerű országos vetélkedősorozat, 2005-ben pedig József Attila születésének 100. évfordulója alkalmából terveznek hasonlót.

(Köznevelés 61. évfolyam 13. szám 2005. április 8.)

Órizzük meg a táborokat!

Megdöbbenve hallom, hogy fennáll a gyermek- és ifjúsági táborok „más célú hasznosításának” veszélye: az eddigi táboroztatás helyett a helyi önkormányzatok jövedelmező bevételi forrásként tervezik ezeket átalakítani, bérbeadni, eladni lehetőleg pénzes hazai vagy külföldi vállalkozóknak.

E táborok zömét gyerekként, pedagógusként, szülőként mi a két kezünk munkájával építettük. Ezért számomra ezek a táborok nem csupán „vagyon tárgyak”, hanem életünk egy darabját, egykori élményeink színhelyeit jelentik. Felszámolásuk, áruba bocsajtásuk olyan sértő, mintha a muzulmánok szent kábakövét szuvenírként feldarabolva árusítanák ki.

- A táborok ráfizetésesek – hangzik az ellenérv. Természetes: a nevelés ugyanis, mint minden hosszútávú befektetés az első szakaszban valóban „ráfizetési”... Ha már gazdálkodni akarunk a táborokkal, akkor tessék az elő- és utószezoni hasznosításra, a téliesítésre gondolni. Erről lehet szó, de arról semmiképpen, hogy főidényben a gyerekek kiszoruljanak a nekik épített táborokból.

Sajnálatos tény, hogy a mai magyar társadalom egyre önzőbb, türelmetlenebb gyermek- és ifjúságellenesebb... Mégis: ezeket a táborokat át kell menteni a jövőnek, a gyerekeknek, akik a változó gazdasági és politikai viszonyok között is szeretnének táborozni, kirándulni. Reménykedem abban, hogy ennek tárgyi feltételei továbbra is biztosítva lesznek.

Ha mégsem, úgy vigyázzunk: nehogy gyerekek nélkül érkezzünk meg az annyira áhított Európa-házba!

(Tantusz, 1990. november-december /PRÓBASZÁM/)

Csillebérc... feletted mindig kék az ég

Magyar Úttörők Szövetsége
X. Konferenciája

JAVASLAT

Határozat Csillebérc érdekében

Javaslom, a Konferencia hozzon határozatot, amelyben utasítja a megválasztandó országos vezetőséget, hogy:

- garantálja a Csillebérci Úttörőtábor jelenlegi status quoját, lemond mindenféle eladási, terület-
csonkítási tervéről,
- biztosítja a Tábor önálló gazdálkodási jogát, amely lehetővé teszi a rentábilis működtetést.

Csillebérc - mozgalmunk jelképe, legfontosabb bázisunk, amelynek megcsonkítására, kiárusítására nem adjuk beleegyezésünket!

Zánka, 1989.november. 25.

dr. Tóth József
óbudai küldött

Csillebérc az úttörőké!

Közismert, és sokunkat bántó tény, hogy a Fidesz régóta, folyamatosan próbálkozik az egyetlen meghagyott úttörővagon – a csillebérci tábor – megkaparintásával. Az is köztudott, hogy a rendszerváltás után „politikai karanténba” zárt, mégis mintegy hetvenezer fős taglétszámú úttörőszövetség csak a hitelek felvételével tudta biztosítani programjainak megvalósítását. E tartozás visszafizetését és a további működést tette volna lehetővé az a terv, hogy a tábor egy részét – amelyen az egykori kertészet terült el – az úgynevezett „amerikai iskola” vásárolta volna meg, hogy ott építse fel tanintézetét. A jobboldali vezetésű XII. Kerületi Önkormányzat „természetesen” nem adott engedélyt a telekmegosztásra, s ezzel megakadályozta ennek az ésszerű megoldásnak a megvalósítását. (Az amerikai iskola azóta már felépült Nagykovácsi határában.)

Az önkormányzat törekvése az, hogy különféle tilalmak elrendelésével előidézze a tábor infrastruktúrájának leromlását, és lehetetlenné tegye gazdaságosabb üzemeltetését, majd ezek után „bizonyítsa”, hogy milyen rossz gazdája van a tábornak, és megkaparintva azt, üzleti célokra hasznosíthassa...

Miután ezek a fojtogatási kísérletek eddig nem jártak sikerrel, jött az újabb „ötlet”: eszerint az úttörőszövetség jogtalanul bitorolja Csillebércet, ezért ezt vissza kell adnia az államnak. Ennek Deutsch és Rogán a fő kezdeményezője. Céljuk világos: bármilyen jogi csúrés-csavarás árán is el kell venni az úttörőktől Csillebércet.

Ezek a „fiatalurak” abban reménykednek, hogy majd csak akad olyan „független” jogi fórum, amely segédkezik nekik. Bár úgy látszik, némi aggályuk azért lehet, mivel csereingatlant is felajánlottak már Csillebércért - persze jóval áron alul... Ez esetben ugye nem lenne elkótyavetyélve a tábor!

A tulajdonjogi vitához az alábbi perdöntő tényeket ajánlom figyelembe venni, amelyek azt bizonyítják, hogy Csillebérc és környéke régóta nem állami tulajdon, ezért az állam ezt nem jogosult „visszakapni”:

1893-ban Budapest Székesfőváros megvásárolta a Koronauradalomtól a hatalmas budakeszi erdőt – ahol a tábor is van –, hogy megóvja azt a tervezett fakivágásoktól.

1948. március 17-én az úttörőmozgalom vezetősége levélben fordult a fővárosi polgármesterhez kérve: „A Főváros tulajdonát képező csillebérci erdőkből az Úttörőmozgalom használatára 100 holdat kiutalni szíveskedjék. Kérésünk indoklásául megemlítjük, hogy ezen a területen kívánjuk az Úttörő Köztársaságot felépíteni.”

1948. április 9-én Budapest Székesfőváros a „4235/1948. ü.sz. Használati szerződéssel az Országos Úttörőközpont használatába adta Csillebérc 100 kh nagyságú erdőterületét”.

A tábor építése két nappal később elkezdődött az Úttörő-vasúttal együtt. Ebben a munkában ifjúmunkások, katonák, egyetemisták, középiskolások, úttörők és cserkészek egyaránt részt vettek.

Április 28-29. napjain az úttörőmozgalom játékonysági gyűjtést rendezett az Úttörő Köztársaság javára. Az akciót Tildy Zoltán köztársasági elnök és Dinnyés Lajos miniszterelnök is támogatta.

Május 22-én az építkezés munkálatait megtekintette Tildy Zoltán és Gerő Ernő miniszter is.

1948. július 31-én pedig ünnepélyes keretek között felavatták a csillebérci Úttörő Köztársaságot és átadták a Széchenyi-hegyi Úttörővasút első szakaszát is. A Csillebérci Úttörő Nagytábort azóta is folyamatosan az Úttörőszövetség üzemelteti!

A jelenlegi jog szerint 15 évi használat után bekövetkezik az „elbirtoklás”, így tehát ezen a jogon is az Úttörőszövetséget illeti meg a tulajdonjog.

A rogáni arroganciára jellemző, hogy az úgynevezett „vadászház” használattal kívánja bizonyítani saját igényeit. Ehhez csupán csak annyit, hogy ez a tábor szélén lévő vadászház kezdetektől fogva a tábor vezetőinek szolgálati lakása volt. Ebben soha nem táboroztak gyerekek, tehát nem tőlük „birtokolják el” azt a jelenlegi úttörővezetők.

Ebben az országban ma is százezrek emlékeznek szívesen csillebérci táborozásuk szép emlékeire. Közöttük neves tudósok, művészek, sportolók, pedagógusok egyaránt vannak. Meghatóan szép ünnepség volt 1998. július 29-én, a tábor megnyitásának 50. évfordulóján. Ezt az eseményt egy szép emléktábla örökölte meg, amelyet remélhetőleg a 100. évfordulón is őrizni fognak az akkori úttörők!

Bízom abban, hogy a csillebérci tölgyek alatt a jövőben is gyermekeink, unokáink táborozhatnak majd, és nem jut ez a számunkra oly becses emlékhely kapzsi kufárok kezére!

(A Szabadság 2002. június 7.)

60 éves Csillebérc és a Gyermevasút

A II. Világháború során sokat szenvedett gyermekek számára az 1848-as forradalom 100. évfordulójára **centenáriumi ajándékként** épült a budai hegyekben 1948 nyarán az úttörő-vasút és a csillebérci „gyermekköztársaság”.

Az elmúlt 60 év során kb. egy millió gyermek táborozott Csillebércen és kb. ugyanennyi hazai és külföldi kiránduló utazott a világ leghosszabb – 11 km-es – gyermekvasútján. A vasút és a tábor építésének tervével 1947 őszén kezdtek foglalkozni az állami szervek, de a centenáriumra a cserkészek is készültek. A Cserkészezető 1947. novemberi számában azt írta, hogy „1948 augusztusában lesz a 48-as nagytábor a legújabb tervek szerint **Csillebércen**, Budapest határában, a Csillagvizsgáló mögötti gyönyörű tisztásokkal teli erdőben.” Ezt a tábort 8 naposra tervezték, 8000 fővel, ahová meghívják majd a nyugati cserkészek mellett „kelet ifjú pionírjait is”.

1948 elején a centenáriumi ifjúsági program keretében a **gödöllői királyi kastély** területére tervezték megépíteni 16 kat. holdnyi területen az „úttörő-köztársaság”-ot

mintegy 300 ezer Ft költséggel – valószínű az 1933-as cserkész világtalálkozó egykori helyszíne miatt.

A „fordulat évének” tavaszán a cserkészmozgalom beolvasztásával az állami és pártvezetés Gödöllő helyett Csillebércet választotta a tábor és a vasút helyéül.

A gödöllői kastélyban ekkor ugyanis szovjet laktanya működött, másrészt a „horthysta”, úri környezettel szemben a Normafa környékén lévő erdei tisztásokhoz jelentős munkásmozgalmi hagyományok fűződtek: itt tartották összejöveteleiket a „turistaság örve alatt” a különféle illegális csoportok, és az sem véletlen, hogy itt készült József Attila: Dönts a tőkét! c. kötetének címlapfotója. E terület mellett szólt az is, hogy közelebb volt a fővároshoz.

Visszaemlékezések szerint repülőgépről szemrevételezték a terepet, keresve a táborozásra alkalmas helyeket.

1948. április 9-én a főváros használati szerződéssel az Úttörőszövetségnek adta át Csillebérc 100 magyar holdnyi területét.

Az úttörővasút nyomvonalát először a Zugliget-Normafa-Csillebérc-Széchenyi-hegy útvonalra tervezték. Ennek ismeretében készült el – úgy látszik határidő előtt – a közismert köszöntő dal, amelynek szerzője még úgy tudta, hogy a vasút majd ott kúszik lent, hol a tölgyek őrzik a völgyet, nem pedig a mai helyén fent a hegygerincen...

A szervezők elsősorban a vasút építésére összpontosítottak, mivel úgy gondolhatták, hogy a sátrakat majd könnyebb lesz felverni, de az sem mellékes, hogy a vasutat Gerő „gondozta”. Nem véletlenül díszlett a centenáriumi díszemlévénynél a felirat:

*Úttörőknek vasutat
Hídépítő Gerő ad*

Az első ünnepélyes kapavágásra április 11-én került sor a Széchenyi hegyen. Ezt követően gőzerővel folyt a munka főként a hétvégeken, amikor a „hivatásos” építők mellett megjelentek az ifjúmunkások, egyetemisták, úttörők, katonák önkéntes rohambrigádjai is. Becslések szerint július végéig kb. 8 ezer fő 1 millió munkórát dolgozott. Az építkezés javára látványos gyűjtéseket is rendeztek, amelyek fővédnökei az akkori politikai vezetők feleségei voltak. A sajtó állandó reflektorfényben tartotta az építkezések ügyét.

*Épül már Csillebérc ormán
Az ifjú köztársaság
Talpfát hord, kövez és hengerel
az izmos, ifju brigád – írta egy ismeretlen szerző.*

Sorra jelentek meg a lelkes beszámolók, filmhíradók, egymást követték a vezetői terepszemlék. A tábor építésvezetője Surányi László, az utolsó magyar főcserkész volt... Az építők nagy gondot fordítottak a természeti környezet megóvására. Egy nagy bükkfa kedvéért pl. még a vasút nyomvonalát is „meggömbítették”, az altáborokhoz szükséges építményeket pedig jól beillesztették az erdei környezetbe.

A vasút első szakasza Széchenyi- hegytől Előre állomásig tartott, a teljes hossza Hűvösvölgyig 1950-re készült el.

A tábort – mai szerkezetének megfelelően – a főút két részre osztotta: jobb oldalon 4 leány, bal oldalon pedig 4 fiú altábor helyezkedett el. Ez a 8 altábor az akkori 8 országos tankerületet jelképezte. Az altáborok építésében gyakran vettek részt a jó erőben lévő káderek is. Házi Árpád pestmegyei főispán pl. saját kezűleg ácsolta a megyéjét jelképező Május 1. altábor díszes kapuját.

Mivel a táborépítés üteme elmaradt a vasút mögött, a megnyitó ünnepély tervbe vett időpontja előtti napokban lázas tempóban igyekeztek behozni a lemaradást. A nagyhatalmú belügyminiszter, Rajk László teherautók, traktorok tucatjait rendelte fel az építkezésre több száz kubikussal, vasútépítőkkal és egyéb rohambrigádokkal együtt. Július 31-én országos ünnepség keretében indult el Széchenyi- hegyről az első szerelvény, amelyen helyet foglalt minden vezető, aki ekkor számított...

A visszaemlékezések szerint Rákosinak és Gerőnek nem volt menetjegye, és ezért a kis kalauz megbüntette őket – határozottságáért ezt az úttörővasutast nemsokára kitüntették. A vendégek Csillebércig utaztak, itt besétáltak az 1. sz. főkapun és Rákosi vezetésével jöttek a róla elnevezett főúton a tábor főterére, ahol több ezer gyermek fogadta őket.

- Megvalósult minden gyermek álma: megindult az úttörővasút, megnyílt az Úttörő Nagytábor! – írta József Jolán.

A táborban postahivatal, rádióállomás, szabadtéri színpad, sportpályák, uszoda, állatkert, műhelyek, stb. szolgálták a táborozókat. A cipész- és szabóműhelyekre azért volt szükség, hogy helyben meg tudják javítani a táborozók gyakran hitvány ruházatát.

A későbbiekben sor került a tábor „télielésére” is, megépültek a kő- és a faházak, de az igazi élet nyáron zajlott, amikor a 8 altábor 10 személyes katonasátraiban 1000-1500 gyerek táborozott.

Minden altábor egy-egy erdei tisztás köré települt, amelynek közepén az altábor zászlaja lengett. A gyerekek katonás rend szerint éltek: trombitaszóra ébredtek, ezután reggeli torna, tisztálkodás, sátorrendezés, zászlófelvonás, napiparancshirdetés következett. Az altáborok vizesblokkjai a sátraktól távolabb épültek. A mosakodás azoknál a kb. 2 méter átmérőjű betonmedencéknél folyt, amelyek ma már virágtartóként szolgálnak... Az étkezések az altáborokban épített fészerek alatt, hosszú asztaloknál történtek. Az ételt csacsifogat szállította nagy kondérokban a konyháról. A napi ötszöri étkezés azt is biztosította, hogy versenyezni lehessen a gyerekek súlygyarapodásában is. A hatvanas években a 10 személyes sátrakat 40 személyes „rajsátrák” váltották fel, ahol a vaságyakat már betonalapra helyezték. Ezek manapság is láthatók, rajtuk most pingpong-asztalok állnak.

A tábor történetéhez tartozik, hogy a Központi Fizikai Kutatóintézet szomszédsága miatt egy időben felvetődött, hogy a tábort Solymár térségébe telepítsék át, és idáig hosszabbítsák meg az úttörővasutat is. Mivel a vizsgálatok nem igazolták a „sugárveszélyt”, a tábor maradt, sőt további épületekkel bővült. A kapacitás növelését szolgálta az a nagyszabású rekonstrukció, amely közel 100 millió Ft-ba

került és 1973-ban fejeződött be. Ekkor alakult ki a tábor mai formája – sátrak helyett kis kőházakkal, modern önkiszolgáló konyhával, a kollégiummal, új parancsnoki épülettel, átépített szabadtéri színpaddal, stb.

A nyolcvanas évek érlelődő válsága idején felvetődött a tábor egy részének eladása is. Ez ellen azonban az úttörővezetők zöme tiltakozott, mondván: ez a terv hasonló ahhoz, mintha a moszlimok a mekkai szent kába-követ feldarabolnák, hogy szuvenírként áruba bocsájthassák.. Csillebérc neve ekkorra már szinte jelképpé vált. Ugyanolyan szocialista „nagyüzem” volt, mint Dunaújváros, Komló vagy Kazincbarcika –csak nem gazdasági, hanem kulturális, pedagógiai vonatkozásban. Az évtizedek során a jutalomtáborozás mellett színvonalas sport, művészeti, tudományos-technikai szaktáborozás is folyt itt, ahol számos tehetséges gyerek, későbbi híresség is megfordult. Ezért is tartozott a hivatalos protokollhoz a hazai és külföldi politikusok, művészek, tudósok, „híres emberek” csillebérci látogatása.

A rendszerváltás időszakában a KISZ-utód DEMISZ az Úttörőszövetségnek ajándékozta Csillebércet, amely így egyedüli táborként maradt az úttörők tulajdona. A következő években a beszűkült, majd megszűnő állami támogatás és a „politikai karantén” miatt lecsökkent a táborozók száma, felújítás híján leromlott a létesítmények állaga. Ezt csak gyorsította a különböző menekült csoportok itteni elhelyezése...

Az Orbán-kormány idején néhány jobboldali politikus pert indított az úttörőszövetség ellen, amelyben megkérdőjelezték a DEMISZ-ajándékozás törvényességét. A tábor tulajdonjoga körüli vitában az elmúlt évek során egymásnak ellentmondó bírósági ítéletek születtek. A Kincstári Vagyon Igazgatóság állásfoglalása szerint „a peres eljárás nem változtat azon a jogi helyzeten, hogy az ingatlan a Magyar Úttörők Szövetségének tulajdonában áll.” Újabban a XII. ker. Önkormányzat azzal a tervvel is foglalkozott, hogy Csillebércre kellene áttelepíteni a Testnevelési Egyetemet...

A tábort jelenleg a Csillebérci Szabadidő és Ifjúsági Szolgáltató Kft üzemelteti.

A kollégium 3 emeletes épülete egész évben, az altáborok kőházai pedig a nyári időszakban fogadják a különböző szervezetek rendezvényeinek résztvevőit. Felépült néhány komfortos „bungaló” is az igényesebb turisták fogadására, felújították az úszómedencét, az egykori „parancsnoki” épületben pedig az un."amerikai iskola" diákjai tanulnak. Minden évben itt rendezik meg májusban az úttörők „születésnap buli”-ját, amikor több ezer gyermek és felnőtt jelenlétében adnak át kitüntetések a kiváló ifjúsági vezetőknek. A nyári szünetekben változatlanul Csillebércen kerül sor az Úttörő Nagytáborra, ahol az úttörőcsapatok képviselőit és a partner külföldi gyermekszervezetek küldötteit fogadják. Hasonlóképpen folyamatosan üzemel az úttörővasútból „átkeresztelt” gyermekvasút is, amely télen-nyáron szállítja a budai hegyekbe a kirándulók tömegeit.

Köszöntő csillebérci barátainak - '98

Csillebérc - Tündérbérc - Gyermekköztársaság:
A jövő nagy álma, vidám Csodaország!
Centenárium születed óta
évtizedeken át, Nyírségtől Sopronig,
Békéstől Nógrádig rólad szól a nóta!
Mi is Hozzád jöttünk fel a hívó szóra.
Félszegen, lelkesen,
s a munka hevében
észre sem vettük, hogy
úgy kiteljesedtünk,
mint a nyíló rózsza...
Oly büszkén viseltük
a vörös vállapot,
mint arany lombjukat
a vén tábormokok...

Így lettél Csillebérc
tölgylombos erdeje
számunkra az érés,
erőgyűjtés tere,
jópajtások, társak
gyülekező helye,
fiatal éveink
elfelejthetetlen,
győztes csatatere,
... és őszülő fejjel
a mi nemzedékünk
búcsújáró helye.

Versek

Erdő fehér fényben

Éjszaka dermedt, szürke lehelet:
köd gomolyog fel lassan a völgyben,
s dércsípte fátylat, szüzi fehéret
lebbent a fázós, lombtalan tájra.
Reggelre minden meztelen ágra,
s árván didergő vézna fűszálra
dús ezüst zúzmara-bunda borul,
s szikrázó gyémánt - szarvasagancsként
égnék a kék-fehér fényben a fák!

Túra közben

Zord sziklacsúcsokon
s orgonazengésű
bükkösök alján,
távoli dombokon,
s csendesen csobbanó
hús vizek partján
gondjaim zsákját
mindig messze hagyom,
s versenyre kelve
a gyorsröptű széllel
pilleléptekkel
dúdolgatom:
szép vagy te Élet
nagyon,nagyon...

Fölfelé a Dunán

Vidáman feszül az izom,
kemény ütemre húz a kar,
és a tükörsima vízbe
evezőnk tolla belemar.

Bólogatva maradnak el

az Ősz csókjától elpirult
pompázatos, parti lombok
s eloszlanak a nyomunkban
ólálkodó, ordasfogú,
hétköznapi, szürke gondok...

Pillekönnyen suhanunk,
gyöngyháb-fodrot rajzolunk
fölfelé a Dunán..

Kaukázusi reggel

(Itkol -1986)

Rózsaszín pír a csúcsokon
a völgyekben pára
borul puha takaróként,
– óriás báránybundaként –
házra, fűre, fára.
Fent a messzi hegyoldalon
legelésző birkák,
s felettük a sziklafalon
óvatosan araszoló
fürgé alpinisták.
A reggeli napsütésben
olyan aprók innen letről,
mint parányi hangyák.
Jéghideg, habos medrében
ingó rönkhid alatt
rohanó, vad harsogással,
követ görgető sodrással,
dübörög a patak.
Fehér gyémánt-harmat csillog
a fenyőkön, réten
és az erőtadó „narszan”
buzgó-pezsgó forrásánál
a rőt kövecskéken.

Mindennapi pedagógia

Zöld vessző a panel-erdőben

„Közép-Európa legnagyobb iskolája” kétes hírnevével szokták ugratni az Óbudaiak a Kelta-Kalászi úton lévő általános iskolai kollégáikat. A békásmegyeri panel-rengeteg gyerekei járnak ide, az első telepések fiai, lányai. Lakóházaik környékén még ma is vékonykák a sittes talajba kapaszkodó fák, bokrok. Helyenként azonban már biztatóan zöldellnek a kis előkertek, még ha néha egy-egy otromba teherautó át is gázol rajtuk... A lakók is próbálkoznak házuk tájának „humanizálásával”. Szinte jelkép is lehetne az a kis szalonnasütő-hely, amelyet az egyik lelkes apuka alakított ki a gyerekek részére: a kő-keret köré frissen vágott nyárfarönköket állított, amelyek a nedves talajba gyökeret eresztettek, fölfelé pedig sudár ágakat növesztettek, nagyszerű élősvénynt alkotva a tűzrakó hely köré.

Ilyen környezetből verbuválódik az említett mamut-iskola legénysége, akiknek egy része a lakóhelytől távolabb eső Kalászi úti iskola épületébe fér csak el - állandó váltakozással. Az iskolába belépve megragadja az ember figyelmét a folyosók természetvédelmi jellegű dekorációja, amelynek varázsszava: *zöld vessző!*

Ezt a jelképet, gondolatot **Dubravec Attila** igazgatóhelyettes a következőképpen magyarázza: Tolsztoj, a nagy orosz író gyermekkorában sokat barangolt testvéreivel, játszópajtásaival a Jasnaja Poljanát övező erdőkben, keresve a „zöld vesszőt”, a varázspálcát, amelyet a boldogság titkának hittek...

A zöld vessző napjainkban új értelmet kapott; a környezetvédelem, a természetismeret jelképe lett. Olyan *komplex úttörő-szaktevékenység*, amelynek keretében környezetvédelmi klub, turista szakkör, madárvédő szakcsoport működik. Tagjai – lelkes vezetőik irányításával – érdekes tematikus faliújságot szerkesztenek, külön „Tárlat”-on mutatják be a legjobb rajzokat, festményeket, verseket, gyűjteményeket állítanak össze, pályázatokat írnak ki, világjáró, tematikus zenei, irodalmi műsorokkal szórakoztatják egymást, környezetvédelmi vetélkedőkön mérik össze tudásukat, de hétvégeken nekivágnak a környező hegyeknek, madáretetőket barkácsolnak, füvesítenek, parkosítanak, fákat ültetnek, tanösvényt létesítettek stb.

Ezt fejezi ki jelvényük is: egy ásó, fölötte nyitott könyv, közepén pedig egy zöld vessző.

Az úttörőcsapat egészét áthatja választott jelmondatuk:

„Óvd a természetet, műveld önmagadat!”

Úttörőéletünk alaptörvényeivel – a 6 és 12 ponttal – szépen egybecsengenek a Zöld Vessző parancsai:

1. Ültess fát!
2. Vess fűmagot!

3. Telepíts virágot!
4. Szívj jó levegőt!
5. Gyűlöld a szemetet!
6. Szeresd a természetet!

Különösen fontosak az ilyen buzdítások olyan környezetben, ahol a népszerű sláger szövege is arról kesereg, hogy „nálad sincs virág az ablakon...”

A Kalászi útiak tudják, hogy erről nem nyafogni, hanem tenni kell. Magukénak vallják a kerületi művelődésügyi osztály felhívását:

„Több virágot intézményeinkbe!”

Ennek nyomán hirdettek pl. virág és szobanövény-gyűjtő versenyt, ahol 1 cserép virág 10 pontot jelentett...

A zöld vessző-gondolat pedagógiai célkitűzése a természetet ismerő, szerető, védő és gyarapító nemzedék felnevelése – vallják lelkes pedagógus-úttörővezető kollégáink Balaskó Antalné, Csolti Csabáné, Lakatos Lászlóné, Orosz Józsefné és társaik. Ezt az eredményes komplex nevelőmunkát az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal, valamint az OPI élénk figyelemmel kíséri és követendő példaként ajánlja máshol is.

Terveink közt szerepel az iskola előkertjében egy kis tó kialakítása, ahol jól lehet majd szemléltetni a „sziget”, „félsziget”, „öböl” fogalmakat is. Még világítótornyot és egy kis hidat is szeretnénk itt felépíteni – mondja Dubravetz Attila olyan lelkesedéssel, mint egy csillogó szemű gyerek...

És persze ez még nem minden, hiszen lesz itt nádtetős esőgomba, tuskó-ülökés szalonnasütőhely, lugas őrsi foglalkozásoknak és mini-amfiteátrum a népesebb rendezvények befogadására, az önerőből épülő pinceklubról nem is beszélve...

A zöld vessző klub tagjainak minden évben el kell ültetniük legalább 3 fát. Tizenkét fa elültetése után megkapja a klubtag a „természetalakító” büszke címet.

Ma még vékonykák az elültetett zöld vesszők, törékenyek a gyökeret vert husángok, csenevésznek látszanak a panelházak tövébe szúrt borostyán-csemeték, de ahogy múlnak az évek, egyre erősödik a törzsük, terebélyesedik a lombjuk, lassanként zöldbe borítják, szebbé, emberibbé teszik a lakótelepet

(1986. január)

Erzsi néni rendfokozatai

Az elsősök nagy lelkesedéssel próbálták az első gyakorlatokat a testnevelési órákon. Ezt a lelkesedést valahogyan honorálni kellene – gondolta Erzsi néni, a tanárnő és a legközelebbi órán azt mondta:

- Gyerekek! Aki a legszebben oldja meg a feladatokat, az kitüntetését kap.

Míndjárt meg is mutatta, milyen lesz az ő kitüntetése: összecukott ujjai hegyére lehelt, és a legközelebb álló pöttöm gyerek homlokára tette a „kitüntetés”, a leheletét. A gyerek meghatottan állt a furcsa, mágikus szertartás alatt.

A következő órákon lelkes verseny indult a lehelet-kitüntetésekért. Az egyik anyuka a szülői fogadóórán elmesélte, hogy a kislánya valamelyik este a mosakodásnál azt kérte, a homlokát ma ne mossa meg a mama, mert szeretné, ha a kitüntetés éjjelre is rajta maradna...

Persze, Erzsi néni arra is ügyelt, hogy ne értéktelenedjen el a kitüntetése, meg kellett dolgozni azért derekasan. Az egyik óra végén mégis úgy adódott, hogy vagy tíz nebuló sorakozott a kitüntetés átvételére.

Ez bizony zavarba hozta a tanárnőt, eddig ugyanis csak egyenként osztogatta a láthatatlan rendjelet, de mit csináljon most?

- Gyerekek! Sajnos, mára elfogyott a kitüntetés – mondta.

Elszontyolodva mentek helyükre a gyerekek, pedig milyen büszkén jöttek ki a sor elé, némelyik még a homlokát is előre feltartotta, nehogy leessen róla a szellemi plecsni...

A tanárnőt még jobban bántotta a dolog. A férjének is elmesélte a történeteket.

- Ha már egyszer belelovaltad őket ebbe a „kitüntetésbe”, akkor most csinálni kell tovább. De jobb lenne, ha látható jelvényt kapnának.

Így születtek meg aztán Erzsi néni érmecskéi: forintos nagyságú ezüst, illetve aranyos sztaniol-papírból. Most ezeket osztja ki a legjobbak között órák végén.

Kíváncsi voltam erre a jutalmazási rendszerre, hát lementem megnézni.

Sokféle kitüntetésosztást láttam már, de olyan boldog kitüntetetteket, mint ott a tornateremben, keveset.

(Pedagógusok lapja XXIII évfolyam 3. sz. 1967. február 20.)

Miska bácsi példája

A híres zsámbéki templomrom tövében csapatnyi kerékpáros gyerekekkel találkozom. Az elhanyagolt ősi falak árnyékában most éppen pihennek, beszélgetnek. Egy anyuka szorgosan keni a zsíroskenyereket: szendvicseket készít. Szóba elegyedem vele. Kiderül, hogy nem ez az első túrájuk. Miska bácsival rendszeresen járják a környéket gyalog, s ha távolabbra indulnak, akkor kerékpárral. Olyankor, amikor szabad szombat előzi a vasárnapot.

Amikor a fő szervező, Miska bácsi felől érdeklődöm, mosolyogva mutatkozik be a mellettem álló alacsony, zömök legény. Kopott kis sildes sapkájában, farmerében inkább ifivezetőnek véltem, pedig túl van már a harmadik X-en.

Most huszonhárom gyereket hozott, s társként csatlakozott hozzájuk a csapatvezető meg néhány szülő. Egyikük kocsival kísérte a konvojt, vitte a nagyobb csomagokat, csak pihenő előtt előzte meg a csapatot, hogy rendben legyen az ékezés, a szállás. Elmondják, hogy kísérő kocsi nélkül soha nem indulnak útra, hiszen egy kerékpáros túrán sok minden előre nem látható akadályra kell felkészülni, a műszaki hibától a balesetig. Majd arról is beszélnek, hogy a sokoldalú szervezés mellett milyen nagy felelősség hárul a vezetőre a forgalmas utakon. Sajnos egy-két gépkocsivezető (úri lócsiszár módjára) külön örömét leli

abban, hogy az országút vándorait, a kerékpárosokat leszorítsa az útpadkára. Ilyenkor bizony elég egy rossz, imbolygó mozdulat, és kész a baj...

- Talán ezek a veszélyek ijesztenek el sok pedagógust és szülőt attól, hogy ilyen túrát szervezzenek – mondja az édesanya. – Pedig ha vállalkoznának a körültekintő szervezésre, s megfontoltan választanák ki az útvonalat, akkor semmi mással nem pótolható élményben lenne részük. Persze, ha másutt is lennének ilyen vállalkozó szellemű, nagyszerű Miska bácsik – teszi hozzá.

Miska bácsi elengedi a fiúle mellett a dicséretet, s azonnal a kirándulások pedagógiai hasznára tereli a szót.

- Nézze, egykori tanárimat én sem pusztán azért becsültem, mert kiváló ismerői voltak szaktárgyuknak. Igazi tekintélyt azzal szereztek, ha megismertem a nehézségeket leküzdő emberi tartásukat is. Pusztán arról van szó, hogy szeretném azt kamatoztatni, amit tőlük tanultam.

(*Pedagógusok Lapja XXXV. évfolyam 19. szám 1979. október 20.*)

Hársfa az ablak előtt

A főváros északi peremén, a csillaghegyi Fodros utcai iskola épülete előtt emberderék-vastagságú hársfa ágai magasodnak, a második emelet ablakáig.

- Ujjnyi vékony csemeteként hoztam Szentendréről, amikor 1955-ben felépült ez az iskola – mondja *Dobszai Sándor* igazgatóhelyettes. – Arra gondoltam, hogy ha a Széchenyiek Nagycenken hársfasort ültettek, legyen nekem is legalább egy hársfám.

Valóban szépen fejlődött a fa, úgy látszik, jól érzi magát a homokos talajon. Éppen úgy, mint „gazdája”, aki negyven évvel ezelőtt kezdett tanítani Csillaghegyen, és azóta is itt dolgozik.

A hársfa a hűség és a gyengédség jelképe. A hűség és a bölcs humanum jellemző a fa ültetőjére. Hiszen felsorolni is nehéz lenne, hogy mi minden történt az elmúlt évtizedek alatt. Mennyi változás, hányféle instrukció, mennyi öröm és gond, katasztrófák és fellendülések, erősszelű sorsfordító események. Közben 13 igazgató váltotta egymást. Emberségben, tisztességben, hűségesen helyállni, kivívni és nemzedékeken át megtartani, a tanító iránti tiszteletet, megbecsülést – ez bizony igazi férfimunka volt!

Talán ezek a gondolatok suhantak át azoknak a fiatal kollégáknak a fejében is, akik egy-egy szál virág alakjában most vették át a pedagógiai stafétát, akik most kezdik itt a tanítást, akik még ezután ültetik majd el a maguk hűséghársait, építik fel tanítóemlékművüket az újabb nemzedékek lelkében, akik tovább folytatják ezt a megszokott nélküli nevelőmunkát.

- Az évek bizony gyorsan elrepültek, de az idő múlását számomra mégis az jelzi, hogy már nagymamákká „serdültek” hajdani kislány-tanítványaim, és az, hogy ez az egykori nyurga hárs husáng is megemberesedett – mondja *Dobszai Sándor* kissé szomorkásán.

Az idei tanévnyitó értekezleten kollégái, barátai köszöntötték Sanyi bácsit, aki a megszokottnál rekedtebben kezdte emlékezését az együtt töltött harcos évekre, a könnyes búcsúzásokra és a tantestület életének vidám epizódjaira. Végül nem is lett ez valamilyen sirató-búcsúztató, hiszen az ünnepelt – a tőle megszokott huncut mosollyal, – így fejezte be a mondókáját:

- Most pedig veszem a kalapom és mint nyugdíjas – maradok.

(Pedagógusok Lapja XXXIX. évfolyam 19. szám 1983. október 20.)

Pista bácsi emlékfái

Aki egy évre tervez, rizst vet, aki egy évtizedre, fát ültet, aki pedig egy évszázadra – az embert nevel.

Ez a bölcs mondás jutott eszembe az újpesti Déri Miksa Szakközép- és Szakmunkásképző Iskola udvarán lombosodó fa alatt, amelyet jó pár évvel ezelőtt ültetett ide az iskola névadójának tiszteletére Katona István testnevelő tanár. Ő maga több mint három évtizede tanít az iskolában. Ebben a tanévben a 12/A osztályfőnökeként búcsúzott tőle 28 keménykötésű, kevészavú, de melegszívű, nagy kamasz fia. Ezek a legények a Déri-fa alatti padon üldögélve azon töprengtek, hogy mivel illenék megajándékozni emlékezetes módon az osztályfőnöküket. Így jutott eszükbe, hogy – „az Öreg” példáját követve – ők is ültessenek egy fát!

Az ötletet tett követte: a szülői munkaközösség segítségével gyorsan beszerezték a kis hársfát és elültették a Déri-fa szomszédságában. A munka befejeztével – zuhogó esőben – azonnal lehívták osztályfőnöküket az udvarra, hogy megmutassák neki búcsúajándékukat.

A kis fáska törzsén egy vízhatlan tokban ott díszlett a felirat:

KATONA ISTVÁN
tanár úr tiszteletére
a búcsúzó12/A osztály.

Pista bácsi meghatottan állt a fiúk karéjában és arcán csendesen peregtek az esővel keveredő könnyecsek...

Megjelent: ÚJPEST, 1999. augusztus 13.

Lajos bácsi főgombóca

Súlyos fegyelmezési gondok kapcsán jutottunk el egy beszélgetés során arra a következtetésre, hogy sajnos sok esetben a pedagógus eszköztelen...

Ekkor jutott eszembe az alábbi kis történet, amelyet azért mondanék el most is tanúságként, hogy gondoljuk csak végig: mennyi kisebb-nagyobb jelentőségű pedagógiai helyzet marad kihasználatlanul mindennapi gyakorlatunk során, milyen apróságokkal lehet(ne) hatni tanítványainkra, maradandóan nyomot hagyni

fogékony gyermek-lelkükbe, megelőzve azt, hogy a lelkes, ragaszkodó kisgyerekekből a serdülés során se váljanak lézengő, zabolátlan, kártékony huligánok...

Szilvaérés idején a szobi napköziben is gyakran került az asztalra ízletes szilvágombóc. A gyerekek nagyon szerették; némelyike szinte virtust csinált abból, hogy hány darabot tud megenni. A napközis tanító, Lajos bácsi tányérján is ott illatozott egy jókora halom gombóc, s ahogyan ez már lenni szokott persze volt közöttük kisebb is nagyobb is. Lajos bácsi kiválasztotta közülük a legnagyobbat és az asztal körül ülő gyerekekhez fordult:

.Látjátok ezt a nagy gombócot?

A gyerekek felkapták a fejüket, kíváncsian nézték a gombócot, és várták a folytatást, a „történetet”, mert Lajos bácsi arról volt híres, hogy nagyszerűen tudott mesélni. Olyan történet-sorozatai voltak, amelyeket évekig mesélt, s amelyeket aztán a hajdani tanítványai még évek múlva is szeretettel emlegettek.

- Gyerekek ez a legnagyobb, amit ma a konyhán főztek. Ez a főgombóc! Aki ma a legrendesebben ebédel, én annak adom jutalomként ezt a szép nagy főgombócot.

Amíg a szilva-szezon tartott hogy-hogynem mindig Lajos bácsi tányérjára került a legnagyobb gombóc, amelyet a gyerekek szigorú, de igazságos javaslatai alapján aztán ünnepélyesen átadott a boldog nyertesnek.

Deresedő hajú kollégák évtizedek távolából ma is meghatottan emlékeznek arra, hogy milyen diadalmas örömmel rontott be hajdani kisgyerekek a jó hírrel:

- Apu, ma én nyertem a főgombócot!

Ezeknek a kitüntetéseknek az öröme átmelegítette a családot, de szétáradt a rokonok, jószomszédok között is – esemény volt az egész faluban.

Igen így, ilyen apróságokkal is lehet hatni, így válhat egy igazi nevelő kezében a gombóc is hatékony pedagógiai eszközzé,

(1983)

Öt szem mogyoró

A buszmegállóban várakozva arra lettem figyelmes, hogy a közeli ligetben *Kovács Lajos* igazgató úr szorgalmasan gyűjtöget valamit a fák alatt.

-A gyerekeknek szedek mogyorót – csapott nevetve a félig tömött nejlonzsatorra. Matek órán a helyes megoldásért egy szem mogyorót adok jutalmul. Aki öt darabot összegyűjt, jelentkezhet egy ötösért... A múltkor az egyik gyerek pórul járt, mert a társai elcsenték szegénytől az ötödik szemet, hogy megkóstolják.

- És aztán mi történt? – kérdezem.

- No azért megkaptá az ötöst, hiszen megérdemelte...

Lajos barátom a Dolgozók Általános Iskolájában tanít. Nehéz fiúkkal van dolga, akiknél úgy látszik, hogy a glorifikált-misztifikált pszichológiai módszereknél hathatósabb pedagógiai motivációs eszköznek bizonyult a jutalom-mogyoró. Sőt a

goromba letolásoknál is serkentőbb – amiben egyébként sajnos bőven volt és van is részük ezeknek a perifériára szorult esetlen kamaszoknak.

Az öt szem mogyoró kapcsán gondolkodtam el azon, hogy milyen nagyszerűek is ezek az egyszerű módszerek. Emlékszem, annak idején a hittan órákon egy-egy szentképet kaptunk jutalomként a plébános úrtól.

Becsés emlékeim között őrzöm azt a cigarettapapír nagyságú sárguló füzetdarabkát, amelyre a zsámboki iskolában Bankó tanító úr szépen formált betűivel írta:

*Természetrajzból
Tóth Józsinak 1946. XII. 2.*

Milyen büszke voltam erre a kitüntető elismerésre! És milyen nagy szükség lenne ma is sok ilyen apró, szívből jövő, és a gyerekek számára sokat jelentő pedagógiai gesztusra, ilyen jutalom-mogyorókra, amelyek kapcsán talán ugyanígy emlékeznek majd Lajos bácsira a mai óbudai srácok.

Szirtaki a Práter utcában

Az ódon józsefvárosi iskola folyosóján ötletes rajzos ábra mutatta az irányt a tornaterem felé, ahová most utcai cipőben is be szabad lépni. Már messziről élénk zsvivaj jelzi a „szabad klubnap” izgalmas készülődését. Ma délután tízegynéhány klub mutatkozik itt be 3-4 perces önálló kis vidám műsorával: bábjelenet, tornagyakorlat, turista-csasztuska, kézimunka és rajz bemutató, dal, tánc és villámtréfák követik egymást. A csoportok versengve bizonygatják a „közönségnek” – az iskola érdeklődő tanulóifjúságának –, hogy a következő félévben az ő klubjuk foglalkozásaira érdemes igazán eljárni...

A jókedvű „tagtoborzó” közben szaporán dolgoznak az iskola fotósai, megörökítve minden csoport produkcióját, melyeket rendszerint ütemes tapsal köszön meg a publikum.

A pergő műsor közben észre sem vesszük, hogy közel másfél óra telt már el Balogh Edit klubtitkár megnyitó szavai óta. Az utolsó szám a híres görög nemzeti tánc, a szirtaki. Két kisebb csoport kezdi a körtáncot. Az egyiket a táncklub magyar szakos tanárnője, a másikat pedig a csapatvezetőnő vezeti. Ők hozták ezt a nemes ritmusú táncot a hozzávaló lemezzel együtt nyári görögországi turistaútjukról, és megtanították a gyerekeknek meg az érdeklődő kollégáknak is...

A táncoló körök egyre bővülnek, mivel a közönség soraiból is többen beállnak. Gyorsul a ritmus, emelkedik a hangulat, s ekkor felpattan mellőlem a kispadról Kati „néni”, a temperamentumos igazgatónő és ő is beáll a körbe... Könnyedén, pontosan cifrázza a bonyolult figurákat a vendégek őszinte ámulatára és a gyerekek nagy örömeire. Nagyszerű téma ez a fotósoknak: vadul villognak a vakulámpák. Egy kistermetű riporter-gyerek lábujjhegyre ágaskodva próbálja lencsevégre kapni

a gyerekek közt táncoló igazgatónőt, meg a többi tanárnőt, akiket szintén mágnesként vonzanak az egyre bővülő körök.

A nagy terem percek alatt kavargó, vidám karnevállá változik: a nézők nagy része is ott libben-röppen a kigyózó, feszes táncrendben, a többiek pedig ütemes tapssal kísérik a zene ritmusát. Valahogy úgy érezzük, hogy a gyerekek és nevelőik együttes körtánca több már egyszerű játéknál: az egy ütemre dobbantó lábak, a hevesen együtt dobogó szívek, az egymásra csillanó szemek a közösség összeolvadásának nagyszerű pillanatait jelzik... Nehéz lenne megmondani, hogy ki volt boldogabb ennek a „foglalkozásnak” a végén; a rózsapirosra hevült arcú tanárnénik-e vagy a körülöttük csivitelő, lelkesen magyarázó gyerekek. Mi, a „vendégek” nagyon jól éreztük magunkat, s véleményünket így summáztuk: bárcsak minél több olyan iskolánk lenne, amelynek jókedvű vezetői, és lelkes nevelői ilyen sokszínű szabadidős tevékenységet biztosítanak gyermekeik számára!

Köszönet a jó szóért

Ketten baktatunk a hideg kora reggeli szürkéségben a Ferencváros apró, kopott házai közt. Elöttem egy kisgyerek fázósan összehúzódva lépked. Egyik kezében a táska, mellé fog egy nylonzacskót, amelyből a tornacipők körvonalai rajzolódnak elő. Másik kezét mélyen a kabát zsebébe süllyeszti.

A sarki presszóból meleg, kellemes kávé- és süteményillat árad. Jólesik beleszimatolni... A gyerek is lelassítja a lépteit, pisze vörös orrcimpáit megtáncoltatják a lengedező illatok. Láthatóan elidőzne még az ablak előtt, de a lába is fázik, meg egyébként is ideje indulni. Így hát behúzott nyakkal lépked tovább. Az iskola kapujában felkapaszkodik a hatalmas rézkilincsig, és egész vállát nekivetve tolja be a nehéz tölgyfa ajtót. Illedelmesen lecsuszkolja a cipőjére tapadt sáros havat, egy kicsit topog, aztán elindul a folyosón. Szorosan a fal mellett megy, s gémberedett ujjjaival lassan végigsimogatja az ablakmélyedésekben levő meleg radiátorokat. A folyosó végén elgondolkodva, álmos fáradtsággal vonszolva magát meg a súlyos iskolatáskát, felkanyarodik a lépcsőkön.

Ekkor a lépcső felső végén hirtelen megjelenik a Tanító néni. Az ólomszürke reggel éles ellentéte: vakítóan fehér köpenyben, vállra omló aranyszőke hajjal, nagy kék szemével olyan, mint egy lefelé libegő égi tűnemény. A kis barna bőrű lurkó is áhítattal néz fel rá, de mielőtt szóhoz jutna, vidám, kedves hangon a Tanító néni szólítja meg a gyereket: – Jó reggelt, kicsikém! – Csókolom, Ági néni – rebegi a gyerek, s mintha varázslat történt volna, felragyog az arcocskája, pillanatok alatt eltűnik róla a korábbi fázós reggeli szótlanlanság. A tanítónő mosolya úgy életre keltette, mint napfény a virágot. Pehelyként viszi a táskát, és kettesével úszdve a kopott lépcsőfokokat, mosolyogva, ragyogva rohan, repül felfelé, mintha valamilyen csodálatos ajándékot kapott volna, amit most azonnal meg kell mutatnia, el kell mondania az osztálynak, iskolának!

Némán figyeltem a jelenetet. A meghatottságtól, ettől a ritka kedvességtől, a gyerekre gyakorolt varázslatos hatástól szóhoz sem tudtam jutni, amikor ellibbent mellettem a Tanító néni. Ezért most hadd mondjam – a barna képű lurkó, meg a többi gyerek nevében is: köszönjük! Köszönjük Tanító nénik, Tanár nénik, szókék és barnák szerte ebben az országban, köszönjük Nektek a jeges-rideg gondokat olvasztó, megértést sugárzó meleg mosolyotokat. Köszönjük mi kis- és nagy gyerekek, tanítványaitok és munkatársaitok.

(Pedagógusok Lapja 1982. március 20.)

Jeles a tanárnőnek!

A lányok nagy izgalommal, csendben írják magyar érettségi dolgozatukat. Szépen telnek a lapok, Zsuzsa tolla nyomán is. Közben jelentkezik, engedélyt kér, hogy kimehessen. Az eddig megírt lapokat szabályosan kiviszi a felügyelő tanárnőnek, s leteszi az asztalra.... Mikor visszatér, s el akarja venni a dolgozatot, látja, hogy a gyöngybetűkkel írt lapon egy kávéfolt barnállik. Valószínűleg véletlenül rácsöppent a papírra, vagy egy már korábban itt lapuló kávépötytyre tették a dolgozatot.

De nem csak a barnálló folt látszik a félig kész dolgozaton, hanem a lap alján szépen formált, határozott betűkkel a következő feljegyzés is: „A papírlapon lévő folt az én hibámból keletkezett, kérem a külalagnál nem figyelembe venni. Aláírás: felügyelő tanár”

Meghatódva olvastam ezt a feljegyzést, és elképzeltem, hogy bizony sokféle más módon is reagálhatott volna a kolléganő, ha nem akarta volna vállalni a felelősséget. A gyereket is leszidhatta volna, hogy miért nem nézi meg, hová teszi a dolgozatát, sunyin hallgathatott volna, stb. A pedagógus jellemnevelő munkája nem a kinyilatkoztatásokban, hanem az ilyen „apró” tettekben lehet igazán maradandó. Nem tudom, hányast kapott Zsuzsa végül a dolgozatára, de ha rajtam múlna, a felügyelő tanárnőnek jellemből, emberi tartásból jelest adnék.

(Pedagógusok Lapja 1989. augusztus 25.)

Egy hétig én leszek a sztár!

Ezt a lelkesítő üzenetet kaptam Ágnes unokámtól, Amerikából. Amikor érdeklődésünkre elmesélte, hogy mit jelent ez, arra gondoltam: érdemes lenne itthon, a mi iskoláinkban is kipróbálni ezt a módszert.

Amerikai pedagógus kollégáink nyilván abból az alapvető emberi igényből indultak ki, hogy mindenki szeret(ne) a figyelem, az érdeklődés központjába kerülni. Ez a törekvés figyelhető meg már a kisgyermeknél is, aki gyakran

erőszakos módon is igényli a „foglalkozást”. (Emlékszünk József Attila versére: „... hagyja a dagadt ruhát másra, engem vigyen fel a padlásra...”¹¹)

Ez a magyarázata az óvodai-iskolái erős hangzavarnak is, amikor egymást túlkiabálva „beszélgetnek” a gyerekek.

Az amerikai iskolai sztár-rendszer lényege abból áll, hogy névsor szerint minden héten bemutatkozik az osztály egy-egy tanulója: alapanyagként *faliújságot* készít, amelyre felteszi a saját és családtagjai fényképét – megjelölve nevüket, életkorukat, foglalkozásukat. Az arcképek mellé jöhetnek a kedvencekről (cica, kutya stb.) a lakóházzól, kertről, szobaberendezésről készített fotók, rajzok, illetve kézimunkák. Ugyanide kerül egy tömör életrajz és az otthoni életrend, szórakozás, sportformák leírása.

A faliújság terjedelmét, formáját, tartalmát minden gyerek saját elképzelése alapján készíti el.

Ezt követi a *szóbeli bemutatkozás*, a hét elején egy órát arra fordítanak, hogy a soron következő „sztár” ismertesse, kiegészítse a faliújságon látható információt és válaszoljon a társai által feltett kérdésekre. Közben pedig megvendégeli társait otthon készített süteménnyel, gyümölcszörppel stb.

Ezzel a módszerrel a zárkózottabb gyerekek is „kinyílnak”, olyan eddig rejtett értékes tulajdonságaikra, érdekes szokásaikra derül fény, amely követésre serkentheti a többi gyereket, az osztályfőnöknek pedig lehetőséget ad testhez álló feladatok adására, újabb sikerélmény biztosítására.

Ne feledjük: valamiben mindenki kiváló lehet!

Ehhez is segít megkeresni a kulcsot a fenti „sztárolás”, ezért érdemes lesz kipróbálni.

(*Tanító 2003. január 1. szám*)

Közömbösség?

A Budapesti Pedagógusok Kultúrotthona beszédtechnikai előadássorozatot indított. Akik eljöttek, nyilván arra a közmondásra gondoltak, hogy a jó pap holtig tanul, pedig neki egy héten csak egy órát kell beszélnie, mi pedagógusok meg 20-22 órát tartunk hetenként – nem is beszélve a túlórákról. Érthető hát, hogy nem elég állandóan tanulnunk, szellemileg „töltődnünk” mint egy akkumulátornak, hanem a megszerzett tudást megfelelően továbbítanunk is kell. Egyszóval: kell tudni beszélni.

Fischer Sándor előadó, a kérdés szakértője bevezetőjében elmondotta, hogy országos tapasztalatai alapján megdöbbenően alacsony színvonalon áll beszédkultúránk. És ez alól természetesen a pedagógusok sem kivételek. A helytelen hangképzés, a rossz beszédtechnika miatt a legtöbb pedagógusnak tönkremegy a torka, évek múltával rekedten, suttogva tud csak beszélni.

Mi ennek az oka? Az, hogy nem tanították meg helyesen beszélni, előadni! Az egyházak már évszázadok óta kötelezően tanítják papjaik részére a retorikát, a mi egyetemünkön ma is csak fakultatív szeminárium keretében szerepel.

Fischer Sándor lebilincselő, „technikázó” előadásban szemléletesen be is mutatta a szükségtelenül túlerőltetett és egyéb helytelen, sokszor komikus, egészségileg káros beszédformákat, s megismertetett a helyes, könnyed módszerekkel is, amelyek lehetővé teszik, hogy ne csak reggeltől délig, de hétfőtől szombatig, sőt szeptembertől júniusig, évtizedekig helyt állhassunk a katedrán – ép torokkal! Ez pedig létkérdés számunkra. Hiszen a magunk területén mi is előadóművészek vagyunk, akár a színészek. Nekünk is mindennapi kenyerünk – a szó.

Annál inkább elgondolkoztató, hogy ez a fontos téma a főváros több ezer pedagógusa közül mindössze huszonöt-harmincat vonzott az előadásra. Vajon miért?

(Pedagógusok Lapja 1964. április 6.)

A gyerek nem versenyló!

Szaktárgyi versenyekről beszélgetve mondta el az egyik csapatvezető kollégám az alábbi esetet:

A kisdobosok kerületi komplex vetélkedőjén ötödik helyet értek el a csapat képviselői. A rajvezető-tanítónéni fölháborodva szidta meg a résztvevőket, majd a csapatvezetőhöz ment tanácsot kérni, hogy a „szégyenteljes lemaradásért” miféle büntetést javasol.

- Arra gondoltam, hogy egy hónapra elveszem a nyakkendőjüket, mondta várakozóan.

- Nem a nyakkendőt kell elvenni tőlük, hanem dicséretben kell részesíteni őket, és egy-egy ötössel jutalmazni a részvételüket, hiszen 13 induló csoportból ötödik helyen végezni nem is rossz eredmény!

A tanító néni nem nyugodott bele a csapatvezető válaszába, hanem tovább háborgott, és ment az igazgatóhoz. Nagyon elszontyolodott, amikor tőle sem kapott bátorítást a „megtorlásra”...

Ha ilyenféle esetek csak egy-két helyen fordulnának elő, szót sem érdemelne a dolog. A szaktárgyi versenyek kapcsán – és egyéb sport, kulturális vetélkedőknél is – gyakran találkozunk hasonló káros jelenségekkel, melyek egy hibás szemlélet következményei. Ezek a játékosnak szánt vetélkedők ugyanis sok helyen a tanárok vetélkedőivé torzulnak. Halálos sértődések történnek ilyenkor. Gyomorfacsaró idegesség vibrál a tanári szobákban, és valóságos hajtóvadászat folyik a tehetséges gyerekekért, akiket a rámenősebb kollégák bizony nem a legetikusabb módon „győznek meg” annak szükségességéről, hogy melyik tárgyból induljon...

Ilyen esetekben a „tömeges elődöntő” formálissá satnyul, fő kérdés a tehetség további kimunkálása lesz. Egy-egy ambiciózus kolléga úgy érzi, ezen mérik le szakmai munkájának szintjét, ezért középiskolás anyagrészekkel gyötri a szerencsétlen kiválasztottat.

A gyerek agyonhajszoltan jut el a magasabb szintű versenyre; ahol jórészt azért izgul, hogy mit szól majd a felkészítő tanár, ha nem sikerül elérnie első, második vagy harmadik helyezést.

Ha a versenyben netán mégis lemaradna, szégyelli magát, és remegve várja a szemrehányást, sőt esetleg a megtorlást, mivel úgy érzi, hogy ő az oka a tanár kárba vesztett munkájának.

Győzelem esetén persze más a helyzet. Fura módon ilyenkor elsősorban a tanár dicsőül meg, a diadalt saját jó előkészítő munkájaként könyveli el. Sok helyen az ő nevét írják be az iskola dicsőségkönyvébe.

Az ókori kocsiversenyek jutnak eszembe, ahol lemaradás esetén megkorbácsolták a hajtót, de ha győzött, babérágat kapott a fejére – a tulajdonos...

Jó lenne megértetni végre minden kollégával, úttörővezetővel, hogy a mi játékos versenyeinke is vonatkozik Coubertin humánus, bölcs mondása:

Nem a győzelem, hanem a részvétel a fontos!

Még hozzá az örömteli, szorongásoktól mentes tömeges részvétel, ahol az esetleges gyengébb eredménytől való reszketés nem mérgezi meg az önfeledt játékos küzdelmet, ahol játszva tanul, fejlődik a gyerek, ahol talán éppen az jelenti számára a legnagyobb sikerélményt, hogy volt bátorsága sorompóba lépni, részt venni a versenyen, szemlén. Az ilyen versenyeken ne tekintse senki hajtandó versenylónak a gyereket, hanem inkább játszótársnak.

A tolmács

A tanári szobában szokás szerint nagy volt a zaj, ami az ünnepség megkezdése előtt csak fokozódott. A tanárnők izgatottan tolongtak a tükör előtt, igazgatták a frizurájukat, furcsa grimaszolás közben rúzsozták az ajkukat...

- Jaj de édes, de cuki... hol vetted – zsidongtak Irénke új kalapja láttán.

- Icukám édesem, olyan remek a frizurád...

- Ugyan hagyj, egészen eltolták – volt a nyűgös válasz.

Stanci néni rimánkodva kérte a „kávés Jutkát”: Édesem, egy kávét, ha istent ismersz... Gyerekek, milyen tupírt csináltatott a Csatainé – kérdezte már harmadszor Viola, aki egyik fülére rosszul hallott, így egyszer válaszoltak neki, hogy sima tupírt, aztán sorsára hagyták.

- Pirikém, itt van minden szereplő? – érdeklődött Juci, a csapatvezető.

Kopogtatnak. Valaki ajtót nyit, kinéz, majd hangosan bekiált:

- Zalavárinét várják a szavalók!

- Mondd meg nekik, hogy meghaltam – hangzik a válasz.

- Szóval minden rendben van, ahogyan ez már lenni szokott.

Újabb kopogtatás, most Juci néni hívják ki. A folyosón Kovács Gabi izgatottan hadarja, hogy sikerült... itt vannak, illetve mindjárt itt lesznek...

- Kik lesznek itt?

- Hát a katonák, tetszik tudni a ruszlik... hát a szovjet katonák, akiket tetszik tudni meghívtunk.

Kivágódik az ajtó, és Zalaváriné szélvészként robog kifelé egyenesen a türelmetlenül topogó szavalók csoportjához.

- Itt vagytok, gyerekek? Na kezdjük! Kutas, hadd hallom azt a verset!

Zömök, szeplős gyerek kezdi hadarni a mondókáját.

Állj, állj édes fiam! Ne nyeld el a szavak végét! Mi az, hogy „loba fela széni”? Lobogj fel az édig! – tagolja hangosan a szavakat. Ezt mutasd is! Így... – karját széles mozdulattal vágja a mennyezet felé.

- Mint egy Petőfi-szobor - csak a talpazat hiányzik – jegyzi meg Sándorka, a tantestület egyetlen férfi tagja, akit mindenki kényeztet, és ezért ő mindenkit meg-megcsipked (persze csak szóban).

Egyszerre Juci néni hangjára rezzennek össze a gyerekek:

- De hogy az ördögbe csinálhattátok ezt!?! Ki fog most akkor tolmácsolni?

- Terike néni, ő az orosz tanár, válaszolják a lányok magától értetődően. (Az történt ugyanis, hogy tolmácsot nem tudtak biztosítani a laktanyában, a „küldöttség” viszont nem akart üres kézzel hazajönni, és elhozták a katonákat.)

Terike már régebben ünnepelte 35. születésnapját. Akkor még németet tanított a polgáriban, aztán részt vett egy „gyorstalpalón”, és oroszra kezdett oktatni. Az órákra szorgalmasan felkészült, szorgalmasabban, mint a diákjai. Élő orosz beszédet ritkán hallott, néha filmen, vagy rádióban. A Szovjetunióba nem jutott ki. Egyik értekezleten felvetette ugyan, hogy nyelvtanárok részére szervezhetnének olcsó tanulmányutakat, de a tervéből a lelkes egyetértésen kívül nem lett semmi. Így aztán a gyerekekkel együtt kialakított egy sajátos dunaparti orosz tájszólást, amely némileg különbözött a Moszkva környékitől. De ez nem okozott problémát.

A gondok akkor sokasodtak meg, amikor a sors Jucit, az „admirálist” az iskolába sodorta. Az atléta-termetű új tanárnő tele volt ambícióval, tűzzel. (Sándorka - masszív külseje miatt egy fehérsztales összejövetelel „rohamlöveg”-nek nevezte, persze csak súgva, és ha jó kedve volt, a folyosón vagy a tanáriban elsuhanva Juci mellett halkán dudorászta a közismert mozgalmi dalt:- Bátran törnek előre a tankok...)

Érthető, ha az igazgató örmöml szóta nyakába az úttörővezetést, melyről nagy megkönyebbüléssel mondott le Rózsika, a testnevelő.

Juci aztán munkához látott. Amúgy istenigazában megpezdítette az eddigi szunyókáló úttörőéletet. (- De buzog ...jegyezték meg epésen a régiek.)

Kirándulások, szakkörök, vetélkedők, teadélutánok, veteránok meghívása, stb. követték egymást. Beneveztek minden versenyre és megindult a nagy levelezés. A

postás táskaszámra hozta a leveleket, a gyerekek viszont nem tudták lefordítani a szöveget. Rohantak hát Juci nénihez, ő viszont történész volt, a nyelvekkel világlátásban hadilábon állt, de azért „megoldotta” ezt a problémát is:

- Kérjétek meg Terike nénit, majd ő segít.

És Terike megpróbált segíteni: tízpercekben, lyukas óráin betűzte a kusza sorokat és fordított-ferdített, mikor hogy. A nehezebb szövegeket hazavitte, és otthon győtrődött velük, de megtette...

Juci egyszer megpendítette annak lehetőségét, hogy szovjet vendégeket kellene meghívni, hadd ismerkedjenek a gyerekekkel. Az igazgatónő lelkesen helyeselte a tervet, hiszen erősíteni kell a „druzsbat”, Terike viszont rémülten hadakozott ellene, különösen miután felkérték, hogy legyen a házi tolmács – miután ő a szakos... - Én sajnos nem érek rá - vágta ki utolsó ellenérvét – akkor ugyanis éppen szakköröm van...

- Nagyszerű! – csapott rá Juci – legalább látják a vendégek, hogyan folyik nálunk az orosz nyelv tanítása.

- Á, ha beállít ide egy csomó idegen ember, ezek nem mernek egy mukkot sem szólani. Nem állunk mi még olyan fokon...

Ezért aztán úgy állapotok meg, hogy ha mégis jönnének a vendégek - mert ez a Juci, ha egyszer valamit a fejébe vesz – akkor hozzanak magukkal tolmácsot. És most tessék! Itt lesznek a vendégek - tolmács pedig sehol! Szorult helyzetében Juci néni megpróbálkozott rávenni Terikét:

- Terikém, az istenért...

- Fiam, nekem ma öt órám volt, örülök, hogy élek, és tudod, anyám is vár, megint rosszul van.. .már szóltam az igazgatónőnek is...– és szedelőzködni kezdett. Nem maradt hát más hátra, mint közölni a gyerekekkel:

- Mivel Terike néninek el kellett mennie, ti fogtok önállóan beszélgetni. Erre aztán a gyerek ijedtek meg. Különösen Deme Tibi aggályoskodott, mivel ő volt az, aki rendszeresen lógott az orosz korrepetálásokról:

- Juci néni, nem-e lenne jobb, ha a Péter bácsit hívnánk fel fordítani? Tetszik tudni ő hadifogoly volt, és tud oroszul...

A tanárnő annyira megörült ennek a mentő ötletnek, hogy Tibi nyelvhelyességi hibáját is elfelejtette kijavítani. Azonnal intézkedett.

A gyerekek lerohantak a kazánházba, és előadták kérésüket. Péter bácsi eleinte húzódozott, hogy nincs megfelelő ruhája, meg hogy nem tud ő olyan jól, stb, de aztán talán megsajnálta a gyerekeket, és elkezdett mosakodni.

Juci néni - miután értesült a fűtő ruhaproblémájáról, valósággal levetköztette a nagynövésű Magyar Jancsit és a fehér inget, úttörőnyakkendővel együtt leküldte neki.

Közben megérkeztek a szovjet katonák. Az izgalom a tetőpontra hágott. Juci néni vállapokkal, sípszinórral, övvel felékesített admirálisi egyenruhájában fogadta őket.

- Parancsoljanak elvtársak! - invitálta a három fiatal katonát az úttörőszoba felé, közben azt nézte, hogy jön-e már a „felmentő sereg”.

Foglaljanak helyet... de mivel a katonák csak szerényen álldogáltak (nem értettek azok egy kukkot se magyarul!) és zavartan mosolyogtak, Juci kétségbeesetten próbálta felidézni, hogyan is kellene ezt oroszul mondani. Hiába - nem jutott eszébe. Talán akkor hiányzott éppen, amikor a „leülni” igét tanulták.

- Setze sich... motoszkált a fejében, aztán magyarul „oldotta” meg a kérdést:

- Na, izé, üljetek már le! Csüccs! – vágta ki, és az érthetőség kedvéért az egyik alacsonyabb szoldátot úgy belepréselte a kényelmes karosszékre, hogy annak szegénynek nagy zavarában gyöngyözni kezdett a homloka. A másik két társának viszont roppant tetszhetett ez a megoldás, mert fülig szaladt a szájuk, és tréfálkozva beszélni kezdtek Jucihoz. Hogy mit mondtak, azt persze csak ők tudták, meg a betoppanó Péter bácsi, akít a gyerek hoztak be. Az öreg fűtő borostás álla alatt vakítóan ragyogott a fehér ing, amit persze nem tudott begombolni, de ezt eltakarta a félrecsúszott úttörőnyakkendő. Ősz haján még csillogott a víz.

- Azt mondják a katona elvtársak, hogy jó őrmester lenne a tanárnőből – fordította Jucinak.

Ezzel aztán a nagy probléma meg is oldódott. Péter bácsi összeszedte világháborús nyelvtudását, és bőszen fordított-ferdített. Lassan a gyerek is belemelegedett, előkerültek a fényképek, megkezdődött a jelvénycsere... Juci néni elemében érezte magát.

- Kérjetek tőlük otthoni címeiket, csak bátran, ne mafláskodjatok - biztatta a gyerekeket.

- Milyen orosz dalokat tudtok?

Terike már régóta kint várt a közeli megállóban. Hiába ,nem akar jönni ez a ... villamos. Lassan az eső is szemerkélni kezdett. Az iskola felől orosz dal foszlányait hozta fülébe a szél: „...kak mnye dórági, padmaszkóvnije vecserá.”

Fáradtan elmosolyodott: moszkvaparti esték... milyenek is lehetnek? Jó lenne egyszer elmenni ... megtanulni...

Vékonyka alakján fázósan húzta össze orkáncabátját. Az út végén végre csörömpölve feltűnt a villamos

Példa legyen

Ezüstfokos

Huszonöt évvel ezelőtt, 1982 szeptemberében tanári, úttörő- és túravezetői tevékenységem 25. évfordulója alkalmából 25 ezer forint felajánlásával hoztuk létre a Budapesti Úttörőelnökség (BUE) patronálásával az Ezüsthokos vándordíjat a legeredményesebb budapesti úttörő turistaszakkör vezetőiének jutalmazására.

Az alapító okiratot ketten írtuk alá *Varsch Endrénével*, a BUE elnökével. Az esemény kedvező fogadtatásra talált a természetbarátok és a pedagógusok körében, és a szakaját is többször elismerően adott róla hírt. Ezekben az években szépen fejlődött az ifjúsági turizmus: iskolai, úttörőházi turistaszakkörök, vándortáborok,

kerékpáros és vízi nagytúrák, Úttörő Kéktúra, történelmi jubileumokhoz kötődő honismereti jelvénytörző mozgalmak, gyermek és felnőtt túravezető-képző táborok stb. jellemezték az ifjúsági mozgalmat. Évente több tízezer gyerek élt ezekkel a lehetőségekkel.

Az igen jelentős mennyiségi növekedés mellett az Ezüsthokossal a hosszú évek óta folyamatosan végzett példaértékű, minőségi túravezetői tevékenységet kívántuk elismerni. Az volt a célunk, hogy a kitüntetett túravezetők példája követésre buzdítson másokat is. A kitüntetésre a BUE mellett működő Táborozási és Turisztikai Szakbizottság tett javaslatot az alábbi szempontok alapján:

- a jelölt túravezető szakkörének a BUE által meghirdetett éves túrapontversenyben elért eredményei;
- a jelvénytörző túramozgalmakban való részvétel arányai;
- a természetjáró-túravezetői minősítés fokozata;
- természetbarát jellegű továbbképzésben való részvétel;
- környezetvédelmi munkában való részvétel;
- publikálások a turista szakirodalomban

Célkitűzéseink teljesítése mellett előnyben részesült az a jelölt, aki ezt a tevékenységet társadalmi munkában végzi, illetve figyelembe kellett venni, hogy hány éve vezet szakkört, és vesz részt a szervezett természetbarát mozgalomban.

Az Ezüsthokost a rendszerváltásig minden évben szeptember 29-én adtuk át, nyelén ott díszlett - egy ezüstcsillagra vésve - a kitüntetett neve és az átadás évszáma. A fokos egyévi „használatát” mellé az első években jelvényt, oklevelet és pénzjutalmat is kaptak a „csillagos” túravezetők.

A rendszerváltás után a BUE megszűnése miatt 1990-ben a Budapesti Természetbarát Szövetség (BTSZ) vállalta a további gondozást. 1991-ben került sor a vándordíj megújítására, amelynek célja „a fővárosban lakó gyermekek szervezett természetjárásának fellendítése érdekében a legeredményesebb gyermek-turistaszakkör vezetőjének jutalmazása.” Ettől kezdve tehát minden fővárosi gyermekszervezet pályázhatott a díjra. További előrelépést jelentett, amikor az Úttörőszövetség vállalta, hogy országos szintre emeli a pályázati lehetőségeket. Ezzel nagymértékben megnőtt az elismerés erkölcsi értéke, hiszen szinte életműdíj rangjára emelkedett. Azóta évente ír ki pályázatot az Úttörőszövetség, az átadásra a gyermeknapon a csillebérci táborban kerül sor. 2006 óta a Múltunk Öröksége Alapítvány is hozzájárul a jutalomösszeghez.

A Várhelyi pár egy gyerekcsapattal

„Gyermek- és turista Magazin”, 2007. október 43

HTM 2007. 10

Zsámboki-Tóth József:

Ezüstfokos

Nem hullott manként rám ez a pénz!
 Fárasztó munka után
 apránként gyűjtöttem össze.
 Az volt a cél, hogy **példa** legyen ez,
 egyszerű tett, mely tetterre serkenthet
 másokat is.

Ezüstfokos vándordíjat kaptak

- 1983: Hegedűs Györgyné pedagógus, a csepeli „Fürgeláb” szakkör vezetője
1984: Németh László nagytétényi szakkörvezető
1985: Szabó József, az újpesti úttörőflotta vezetője
1986: Túrák László zugligeti túra- és táborvezető
1987: Hosszú Gáspár Bp., XVII. kerületi szakkörvezető
1988: Urbán János kőbányai aranyjelvényes túravezető, érdemes természetjáró
1989: Zöld András békásmegyeri túra- és táborvezető
1991: Rikker József, a budapesti úttörőflotta kapitánya
1992: Zsembery Gyula Bp., XI. kerületi túra- és táborvezető
1996: Ferenczi Mária, a budapesti TKM-mozgalom ifjúsági vezetője
1997: Borbély Lajos Bp., V kerületi aranyjelvényes természetjáró- és túravezető
2000: Takács Pál, a turai Galga-expedíciók vezetője
2001: Kosa Eszter kaposvári szakkörvezető, környezetvédő aktivista
2002: Solti Alpár gödöllői túra- és sportvezető
2003: Németh Imre budapesti szakíró, a Természetjáró Fiatalok Szövetségének alapító elnöke
2004: Gy. Vécsey Eleonóra dédestapolcsányi szaktanácsadó, túravezető
2005: Várhelyi házaspár: Mária, a tárnoki „bakancsosok” vezetője, Miklós, a Pest Megyei Úttörőcsapatok Társulásának elnöke
2006: P Lipták Edit petőfibányai úttörő-túravezető
2007. Balázs György domoszlói túravezető
2008. Zsíros Mária bátonyterenyi túravezető-tanár
2009. Béres István perkupái iskolaigazgató
2010. Dancs Imre keszthelyi ifjúsági vezető

A fővárosi úttörők természetjáró tevékenységének minőségi fellendítése érdekében az évenként legeredményesebbnek ítélt budapesti úttörő-turista szakkör vezetőjének kitüntetésre megalapítjuk az

úttörő-turista szakkör vezetőjének kitüntetésére megalapítjuk az

EZÜSTFÓKOS

vándorlót.

Ere a célra dr. Tóth József fővárosi tanulmányi felügyelő, aranyjelvényes túravezető, 25 éves úttörővezetői tevékenysége alkalmából a Budapesti Úttörővelnökség rendeltetésére bocsát 25.000 Ft-ot. Ennek az alapítványnak éves maximális kamata képezi a Vándorlót összeget. Az alapítvány nyitott: bárki, bármikor jobb összeggel járulhat hozzá az alapítók növeléséhez. Nevét, foglalkozását és a felajánlott összeget az alapítólevélhez csatolva kell megőriztetni.

A kitüntetésre a Budapesti Úttörővelnökség Turisztikai Szakbizottsága tesz javaslatot az alábbi szempontok alapján:
a) jelölt turistaszakkörének a BVE által meghirdetett éves körpontos versenyben elért eredményei, jelöltszerző kiadványokban való részvétel arányai, minőségében, természetbarát jellegű további: építkezés, környezetvédelmi munkában, turista szakkörökkel való közéleti kapcsolatban elért eredményei. Azonos eredmények esetén előnyben kell részesíteni azt a vezetőt, aki ezt a tevékenységet társadalmi munkában végzi, illetve főtevékenységébe kell venni, vagy hány éve vezeti a szakkört, vesz részt a szervezett természetjáró mozgalmában.

A kitüntetés minden évben más vezetőnek kell adományozni a Fegyveres Erők Napja alkalmából: első alkalommal 1983. szeptemberében. A kitüntetett szakkörvezető ekkor veszi át az alapítvány éves kamatát és egy évi használatra azt a Vándorfókot, amelyre felkerül az illető neve és az évszámot jelző csillag.
A kitüntetésről hírt kell adni az úttörő-sajtóban is.

Budapest, 1982. szeptember

dr. Tóth József
fővárosi tanulmányi felügyelő

Varsch Encléne
Budapesti Úttörővelnök

Tóth Alapítvány

Alapítvány

Családunk 1935-1948 között élt a Zsámbok határában lévő Kis-Körös /vot Schell-/tanyán, illetve Zsámbok községben, ahol szüleim Jóth József és Balogh Mária ismert és tisztelt emberek voltak.

Emlékük megörökítésére, valamint ezekre az évekre emlékezve, a Zsámboki nép iránti tiszteletünk és szeretetünk maradvány emlékeként a Földművelésügyi Minisztérium 593507/8-ának rendelkezéseit szerint létrehozom a

Tóth-alapítványt

Ennek keretében 50.000,- Ft-ot bocsátok a Zsámboki Iskola igazgatójának rendelkezésére azzal a kívánsággal, hogy az összeg éves kamatának 50%-ából minden tized év tiszteletére külön jutalmazásra kerüljenek a Tanszövetlet és az Utőőrség vezetői véleménye szerinti legérdemesebb tanulóik, akik jeleskedtek Zsámbok község jó hírű nevének öregbítésében, oként a helytörténeti munkában, a helyi hagyományok ápolásában, a község kulturális értékeinek megőrzésében és gyarapításában. Az éves kamat 50%-a az alapítókéhez csatolandó, hogy ellensúlyozza annak értékcsökkenését.

A Zsámboki Általános Iskola nevében:

A Tóth-család nevében:

Dudás József

Dudás Józsefné
igazgató

Budapest, 1987. június

Jóth József

dr. Tóth József

A vén fa búcsúja

Évgyűrűim száma
bizony szépen megnőtt, mióta itt élek
köztetek az erdön:
harsány zöld tavaszban, napsugaras
nyárban,
őszi színpompában, zúzmarabundában.

Zúgó viharokban
hajoltam vagy törtem,
néha megcsodáltan,
néha meggyötörtén...
Évtizedek múltán
törzsemet szű rágja,
száradt ág-karjaim
suhanc-szél cibálja,
de gyökereimből
új hajtás tör elő:
körülottem sarjad
már a sudár JÖVŐ!

A kegyetlen idő
le is dönthet akár,
mert hasznos humuszként
szolgállok majd talán tovább.
Hűséges Társaim,
Hajoljatok fölém,
ha csendben rámborul
az avar-szemfödél.

ÉLETRAJZ

Iskolák, végzettség:

- Általános iskola: Zsámbok (1941-48)
- Középiskola: Gödöllő (1948-50), Mátyásföld, Corvin Mátyás Gimnázium (1950-53)
- Budapest, ELTE Történettudományi Kar történelem-magyar szak (1953-57)
- Bölcsészettudományi doktorátus („Bosznia-Hercegovina okkupálásának belpolitikai vonatkozásai”, 1972.)

Tanár:

1957-75: Budapest II. ker. Ötvös, Szajkó, Pasaréti általános iskola, valamint Ady Endre 12 évfolyamos iskola (történelem-magyar szakos tanár, igazgatóhelyettes)
Kandó Kálmán K.SZKI esti igazgató és Tanítóképző Főiskola

Tanügyi vezető:

- Fővárosi tanulmányi felügyelő (III., VIII., XI., XVI. Kerület): 1976-83
- Budapest III. ker. Művelődésügyi, Egészségügyi és Sportosztály vezető: 1983-90

Úttörővezető tevékenység:

- 1957-75: 1493. sz. Bem József Úttörőcsapat, csapatvezető
- 1960-90: csillebérci nyári vezető
- 1965-66: Csillebérci Nagytábor táborvezető-helyettes
- 1966-89: Budapesti Úttörőelnökség tagja
- 1975-89: Országos Úttörőtörténelmi Bizottság tagja

Túravezető tevékenység:

- 1957-75: a pasaréti úttörő turista szakkör vezetője
- 1966: Országos Kerékpáros Körtúra létrehozása
- 1966-86: MTSZ elnökségi tag, a kerékpáros bizottság vezetője
- 1968-86: MTSZ nemzetközi túravezető
- 1996-2002: Magyar Kerékpáros Túrázók Szövetsége elnöke, MTSZ elnökségi tag
- Túravezető-képző tanfolyamok, táborok vezetője
- 1972- : MTSZ Aranyjelvényes Túravezetők Klubja vezetőségi tag
- 1982- : igazolt idegenvezető
- 1982.: Ezüstfokos Vándordíj alapító

Hagyományörző tevékenység:

- Kerékpáros emléktúrák vezetője: Nógrádi (1974), Rákóczi (1976), Vörössipkás (1992-94)

- A Magyarország Felfedezői Szövetség, a Tájak Korok Múzeumok mozgalom, a Kossuth Szövetség, az Úttörők Baráti Köre alapító és vezetőségi tagja
- A Múltunk Öröksége Alapítvány kuratóriumi tagja
- Az óbudai Tájak, Korok Múzeumok Egyesület vezetője (1989-)
- A zsámboki Tóth Alapítvány létrehozója (1987)

Írásai:

- 1964 óta: kb. 700 cikk a pedagógiai szaksajtóban
- Könyvek:
  - o Vörössipkás expedíciók
  - o Lent, hol a tölgyek
  - o Úttörő emlékhelyek
  - o Vándor
  - o Jelvénytípusok túramozgalmak
  - o Frontélmények gyermekszemmel
  - o Zsámboki krónika
  - o Davaj!
  - o Vándorévek (versek)
  - o Úttörőmozgalmi életrajzi lexikon

Kitüntetések:

- Aranykoszorús KISZ-jelvény
- Kiváló Úttörővezető
- KISZ Érdemérem
- Úttörővezető Érdemérem
- Gyermekekért Érdemérem
- Gyermekekért díj
- Munka Érdemrend (ezüst fokozat)
- A természetjárásért (arany fokozat)
- Honvédelemért (arany fokozat)
- Pedagógus Szolgálati Emlékérem
- Magyar Köztársasági Ezüst Érdemkereszt
- „Honismeretért”, „Zsámbokért”, „A zsámboki Bajza Lenke Iskoláért” plakettek
- Az Ifjúsági Természetjárás Fejlesztéséért Életmű Díj, Aranykerék Plakett
- Vasvári Diploma
- elismerő oklevelek, stb.

Tartalom

A szerkesztő előszava	3
Hegyen-völgyön	4
Az első táborunk.....	4
„A mi kerékpárjaink”	8
Úttörő tábori és turista emlékeikről	11
Nem vagyunk az erdőben..., avagy erdei illeten.....	15
Utánam, bakancsosok!.....	16
Kirándulunk.....	17
Csalódás.....	18
Úttörők	20
Vonzóbb úttörőmozgalmat!.....	20
Hobbiból szaktevékenységet	21
„Hát vannak még úttörők?”	22
Őrizzük meg a táborokat!	24
Csillebérc... feletted mindig kék az ég	25
Csillebérc az úttörőké!.....	26
60 éves Csillebérc és a Gyermekvasút.....	27
Köszöntő csillebérci barátainknak - '98.....	31
Versek	32
Erdő fehér fényben	32
Túra közben.....	32
Fölfelé a Dunán	32
Kaukázusi reggel	33
Mindennapi pedagógia	34
Zöld vessző a panel-erdőben	34
Erzsi néni rendfokozatai	35
Miska bácsi példája	36
Hársfa az ablak előtt	37
Pista bácsi emlékfái	38
Lajos bácsi főgombóca	38
Öt szem mogyoró	39
Szirtaki a Práter utcában	40
Köszönet a jó szóért.....	41
Jeles a tanárnőnek!	42
Egy hétig én leszek a sztár!	42

Közömbösség?.....	43
A gyerek nem versenyló!.....	44
A tolmács.....	45
Példa legyen.....	49
Ezüstfokos	49
Tóth Alapítvány.....	53
A vén fa búcsúja.....	54
ÉLETRAJZ.....	56

